

KANGASALAN KUNNAN ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA

SISÄLTÖ

JOHDANTO	1
I ESIOPETUKSEN TEHTAVAT JA TAVOITTEET	2
1.1 Tehtävät.....	2
1.2 Yleiset kasvatuksen ja oppimisen tavoitteet.....	2
1.3 Toiminta-ajatus.....	3
2 ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	3
2.1 Esiopetuksen järjestäminen.....	3
2.2 Oppimiskäsitys.....	4
2.3 Oppimisympäristö.....	5
2.4 Työtavat.....	5
2.4.1. Oppimistilanne.....	5
2.4.2 Työtapoja.....	6
3 ESIOPETUKSEN YKSITYISKOHTAISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT	7
3.1 Eheyttäminen.....	7
3.2 Keskeiset sisältöalueet.....	8
3.2.1 Kieli ja vuorovaikutus.....	8
3.2.2 Matematiikka.....	9
3.2.3 Etiikka ja katsomus.....	10
3.2.4 Ympäristö ja luonnontieto.....	12
3.2.5 Terveys.....	13
3.2.6 Fyysinen ja motorinen kehitys.....	13
3.2.7 Taide ja kulttuuri.....	13
4 KASVUN JA OPPIMISEN TUKI ESIOPETUKSESSA	15
4.1 Esiopetuksen yleinen tuki.....	16
4.2 Esiopetuksen tehostettu tuki.....	16
4.3 Esiopetuksen erityinen tuki.....	16
4.4 Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa.....	17
4.4.1 Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma.....	17
4.4.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.....	18
5 KASVUN JA OPPIMISEN TUKIMUODOT ESIOPETUKSESSA	19
5.1. Esiopetuksen opetusjärjestelyihin liittyvä tuki.....	19
5.1.1 Erityisopetus.....	19
5.1.2 Pidennetty oppivelvollisuus.....	19
5.1.3 Poikkeuksellinen koulun aloitus.....	20
5.2 Esiopetuksen muu tuki.....	20
5.2.1 Yhteistyö kodin kanssa.....	20
5.2.2 Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen.....	21
5.3 Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen.....	22
5.3.1 Oppilashuolto.....	22
5.3.1.1 Nivelvaiheyhteistyö.....	24
5.3.1.2 Tuki kehitykseen tai elämäntilanteisiin liittyvissä erilaisissa vaikeuksissa.....	25
5.3.2 Turvallisuuden edistäminen.....	26
5.3.2.1 Turvallisuuden edistäminen varhaiskasvatuksen esiopetuksessa.....	27
5.3.2.2 Turvallisuuden edistäminen koulujen esiopetuksessa.....	28
5.3.3 Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen.....	28
6 ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN SEKÄ ERITYISEEN PEDAGOGISEEN JÄRJESTELMÄÄN TAI PERIAATTEESEEN PERUSTUVA ESIOPETUS	29
6.1 Romanikieliset.....	29
6.2 Viittomakieliset.....	30
6.3 Maahanmuuttajat.....	30
7 ARVIOINTI	30
LAHTEET	32

JOHDANTO

Esiopetuksen järjestämisestä kunnassa säädetään perusopetuslaissa (628/1998). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010 on vahvistettu noudatettavaksi 2.12.2010 (Opetushallituksen määräys 51/011/2010).

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä esiopetusta varten opetussuunnitelma noudattaen mitä opetussuunnitelman perusteissa on määrätty. Perusopetus on Kangasalla perusopetuslain alaisen esiopetuksen järjestäjä. Toteutuksesta vastaa sekä perusopetus että varhaiskasvatuksen päivähoido. Esiopetuksen opetussuunnitelma koskee myös Kangasalan yksityisissä päiväkodeissa toteutettavaa esiopetusta.

Esiopetuksen opetussuunnitelmassa tulee huomioida kunnan paikallinen omaleimaisuus sekä kunnassa tehdyt lapsia ja nuoria koskevat päätökset. Kangasalla esiopetuksen opetussuunnitelman näkökulmat on pohjattu Kangasalan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Kangasalan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelman uudistamistyöhön nimettiin syksyllä 2010 moniammatillinen työryhmä. Työryhmään ovat kuuluneet varhaiskasvatuksen suunnittelija Niina Kettunen-Niemi (siht.), rehtori/luokanopettaja Taru Räsänen (pj.), erityisopettaja Hannele Antikainen, erityisopettaja Tarja Eskelinen, kiertävä erityislastentarhanopettaja Tuula Brander, päiväkodinjohtaja Soile Kaari, päiväkodinopettaja Päivi Pora, esiluokanopettaja Maija Rapatti, luokanopettaja / opetuskoordinaattori Marja Mattila, terveydenhoitaja Ulla Ahtokivi ja sosiaalityöntekijä Pirjo Hangaslammi.

Uudessa esiopetuksen opetussuunnitelmassa on vahvistettu esiopetuksen roolia lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäjänä. Painopisteenä on myös varhaiskasvatuksen ja siihen kuuluvan esiopetuksen sekä perusopetuksen johdonmukaisesti etenevä kokonaisuus. Turvallinen ja eheä päivä lapsen näkökulmasta sekä eri toimijatahojen yhteistyö korostuvat myös uudessa opetussuunnitelmassa. Erityisen painokkaana on huomioitu lapsen kasvun ja oppimisen tuki jo esiopetusvaiheessa. Oppilashuolto ja tukimuodot nousevat myös keskiöön uudessa suunnitelmassa. Esiopetuksen arvioinnissa painotetaan lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymistä pikemmin kuin vain tavoitteiden toteutumista. Lisäksi uudistus osaltaan yhtenäistää varhaiskasvatuksessa ja koulussa annettavan esiopetuksen käytänteitä.

Kangasalla 7.6.2011

Leena Pajukoski, sivistystoimenjohtaja
Anni Aalto-Ropo, varhaiskasvatuksen johtaja

1 ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

1.1 Tehtävät

Esiopetus rakentuu yhteiskunnan perusarvojen pohjalle. Nämä ilmenevät kansallisesta lainsäädännöstä ja kansainvälisistä julistuksista, suosituksista tai sopimuksista, joilla ihmisoikeuksia ja maapallon elinkelpoisuutta pyritään vaalimaan. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Suomi on myös sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin, ohjelmiin ja julistuksiin jotka edellyttävät yhteisen opetuksen järjestämistä siten, että kaikkien lasten kasvu ja oppiminen voidaan turvata mahdollisimman hyvin.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaamalla häntä vastuulliseen toimintaan ja yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen noudattamiseen sekä toisten ihmisten arvostamiseen.

Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen suotuisia kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Siinä tuetaan ja seurataan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista kehitystä sekä ennalta ehkäistään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Tärkeää on vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa myönteisten oppimiskokemusten avulla sekä tarjota mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Lapsen kokemusmaailmaa rikastutetaan ja häntä autetaan suuntautumaan uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Esiopetuksessa on huomioitava myös sukupuolten erityistarpeet. Esiopetuksessa lapsille taataan tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja koulun aloittamiseen.

Varhaiskasvatus, esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Esiopetuksen järjestämisessä tulee siten ottaa huomioon toisaalta muun varhaiskasvatuksen ja toisaalta perusopetuksen tavoitteet ja sisällöt. Riippumatta siitä, toteutuuko esiopetus erillisryhmässä tai yhdistettynä muiden ikäryhmien kanssa, sen tavoitteet ja omaleimaisuus on kuitenkin aina otettava huomioon.

Jotta asetettuihin tavoitteisiin päästäisiin, on tärkeää, että opettaja ja huoltajat sekä esiopetuksen toteuttamiseen osallistuva henkilöstö kantavat yhdessä vastuun lapsen säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

1.2 Yleiset kasvatuksen ja oppimisen tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteet määräytyvät toisaalta kunkin lapsen yksilöllisistä kehittymisen mahdollisuuksista ja oppimisedellytyksistä ja toisaalta yhteiskunnan tarpeista.

Esiopetuksen tavoitteena on:

Lapsen myönteinen minäkuva vahvistuu ja hänen oppimaan oppimisen taitonsa kehittyvät. Hän omaksuu perustietoja, -taitoja ja -valmiuksia oppimisen eri alueilta ikänsä ja edellytystensä mukaisesti. Leikin kautta oppiminen on keskeistä. Hän oppii ymmärtämään vertaisryhmän merkityksen oppimisessa. Hän säilyttää oppimisen ilon ja innostuksen sekä uskaltaa rohkeasti ja luovasti kohdata uudet oppimishaasteet. Lapsi oppii pohdintaa oikeasta ja väärästä. Hänen toimimisensa vastuuntuntoisena yhteisön jäsenenä vahvistuu. Hän harjoittelee yhteiselämän pelisääntöjä ja sitoutumista niihin. Hän sisäistää yhteiskuntamme hyviä tapoja ja ymmärtää niiden merkityksen osana jokapäiväistä elämää. Hän oppii paremmin hallitsemaan itseään ja opettelee selviytymään arkipäivän tilanteissa. Hän oppii ymmärtämään tasavertaisuutta ja hyväksymään ihmisten erilaisuuden. Hän oppii ikävaiheensa mukaisesti ymmärtämään, miten terveyttä ja hyvinvointia ylläpidetään.

Lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetti sekä hänen kykynsä ilmaista itseään monipuolisesti vahvistuvat ja kehittyvät. Hän tutustuu eri taidemuotoihin, paikalliseen ja kansalliseen kulttuuriin sekä mahdollisuuksien mukaan myös muihin kulttuureihin. Lapsi kiinnostuu luonnosta ja saa käsityksen omasta riippuvuudestaan ja vastuustaan sekä luonnosta että rakennetusta ympäristöstä. Hän oppii havainnoimaan ja jäsentämään ympäristöään monipuolisesti, nauttimaan ympäristön monimuotoisuudesta ja kauneudesta sekä tulee tietoiseksi oman toimintansa vaikutuksesta.

1.3 Toiminta-ajatus

Kaikille kangasalalaislapsille tarjotaan mahdollisuus osallistua esiopetukseen. Yhteistyössä eri osapuolien kanssa rakennetaan pohjaa elinikäiselle oppimiselle, jossa korostuu oppimaan oppimisen, elämänhallinnan ja yhteistoiminnallisuuden taidot. Esiopetuksella tuetaan ja edistetään lapsen yksilöllistä ja yhteisöllistä kehitystä ja kasvua. Lasta ohjataan toimimaan vastuuntuntoisesti ja samalla huomioimaan se, miten hänen toimintansa vaikuttaa häneen itseensä ja ympäristöönsä.

2 ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1 Esiopetuksen järjestäminen

Kangasalan kunnassa esiopetusta annetaan päiväkodeissa ja kouluissa. Päiväkodissa esiopetusta toteutetaan joko esiopetusryhmässä tai ryhmässä, jossa on eri-ikäisiä lapsia. Koulussa esiopetus tapahtuu joko omassa ryhmässä tai yhdysluokassa. Esiopetus perustuu valtakunnallisiin esiopetuksen perusteisiin sekä Kangasalan kunnan esiopetussuunnitelmaan. Esiopetusyksikön opetussuunnitelmasta vastaa joko päiväkodinjohtaja tai rehtori. Opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja jatkuvasta kehittämisestä vastaa pedagogisen koulutuksen saanut henkilöstö. Jokainen yksikkö voi laatia kunnan opetussuunnitelman pohjalta oman opetussuunnitelmansa. Esiopetusta tarjotaan 700 tuntia lukuvuodessa. Esiopetusta antavat tahot päättävät itsenäisesti tuntimäärän toteutumisesta noudattaen koulujen työjärjestystä.

KUVA 1. Esiopetussuunnitelman tasot

Esiopetusryhmän koko

Opetusministeriö antoi 16.6.2000 (37/400/2000) suosituksen opetusryhmien muodostamisesta esiopetuksessa. Suosituksen mukaan esiopetuksen opetusryhmään saa kuulua pääsääntöisesti enintään 13 oppilasta. Suosituksen tarkoituksena on varmistaa, että esiopetukselle säädetyt ja opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet voidaan käytännössä saavuttaa ja että oppilaan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön toteutuu. Perusopetuslain 30 §:n 1 momentin mukaan opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä oppilaanohjausta. Saman pykälän 2 momentin mukaan opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Perusopetuslain 26 a §:n 3 momentin mukaan asetuksella säädetään tarvittaessa opetusryhmien muodostamisesta esiopetuksessa. Perusopetusasetuksessa säädetään vain erityisopetuksen ryhmistä. Jos esiopetusta antavan opettajan ohella ryhmän työskentelyyn osallistuu enemmän aikaa koulunkäyntiavustaja, lastenhoitaja tai muu tehtävään soveltuvan ammatillisen koulutuksen suorittanut henkilö, opetusryhmän enimmäiskoko voi olla enintään 20 oppilasta. Opetusryhmän enimmäiskoko voidaan väliaikaisesti ylittää, jos se on opetuksen luonteen, opetuksessa käytettävän työskentelytavan tai jonkin pakottavan syyn takia perusteltua eikä järjestely vaaranna opetuksen tavoitteiden saavuttamista.

Varhaiskasvatuksen järjestämään esiopetukseen liittyvän päivähoidon ryhmäkokoja määrittelee Asetus lasten päivähoitosta 16.3.1973/239.

2.2 Oppimiskäsitys

Esiopetuksessa oppiminen ja oppimisvalmiuksien kehittyminen perustuu lapsen aiemmille kokemuksille, tiedoille ja taidoille. Lapsi valikoi ja tulkitsee informaatiota

sekä rakentaa ajattelunsa ja toimintansa mallit uudelleen. Lapsen oppiminen on yhteisölliseen toimintaan perustuvaa kehitystä, jossa lapsen omalla aktiivisella toiminnalla, toisilla lapsilla, aikuisilla sekä lähiympäristöllä on tärkeä merkitys.

Oppiminen on mielekästä, kun siihen sisältyy iloa, leikkiä, myönteisiä onnistumisen kokemuksia, vuorovaikutusta ja kannustavaa palautetta. Oppimiseen sisältyy usein ongelmanratkaisua. Oppimistilanteet liitetään lapselle merkityksellisiin arkielämän tilanteisiin.

Esiopetusikäinen lapsi on utelias ja aktiivinen tutkija, jonka elämään kuuluu leikki. Hän liikkuu mielellään, mutta tarvitsee myös aikaa levolle, koska kasvaa ja kehittyy nopeasti. Hän voi olla motorisesti aikaisempaa kömpelömpi. Tunne-elämältään lapsi on välillä iso, välillä pieni. Tämänikäiselle ominaista on pohtiminen, kyseleminen ja keskusteleminen.

Lapsen yhteistyötaidot kehittyvät, kun hän leikkii ja toimii vertaisryhmässä. Erilaiset vuorovaikutustilanteet toisten lasten ja aikuisten kanssa tukevat myös lapsen tunne-elämän kehitystä.

2.3 Oppimisympäristö

Oppimisympäristön muodostavat fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö. Fyysisen ympäristöön kuuluvat toiminnallinen tila ja lähiympäristö. Toiminnallisen tilan tulee olla turvallinen, monipuolinen ja muunneltava. Lähiympäristön erityispiirteet otetaan huomioon toiminnassa. Lähiympäristöön kuuluvat mm. kodit, päiväkotit, koulu, kirjasto, kaupat, tiet ja liikenne sekä luonto. Kangasalla päiväkotien ja koulujen sijainti antaa mahdollisuuksia luonnon monimuotoiseen tutkimiseen. Lapsi saa elämyksiä luonnosta ja tutustuu rakennettuun ympäristöön.

Psyykinen ympäristö sisältää sosiaaliset, emotionaaliset ja kognitiiviset alueet. Sosiaalisessa ympäristössä oleellista on lapsen ja kasvattajan, lasten keskinäinen sekä aikuisten välinen vuorovaikutus. Vuorovaikutuksellisuudesta syntyy lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukeva ilmapiiri, joka muodostaa emotionaalisen ympäristön. Kognitiivinen ympäristö tukee monipuolisesti lapsen oppimisvalmiuksia. Iloinen, myönteinen, avoin, turvallinen, rohkaiseva ja kiireetön ilmapiiri edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista.

Sosiaalinen ympäristö muodostuu niistä ihmisistä, joiden kanssa lapsi oppii, kasvaa ja kehittyy.

Hyvässä oppimisympäristössä on kiireetön, avoin ja rohkaiseva ilmapiiri. Hyvä oppimisympäristö on myös turvallinen, esteettinen ja antaa tilaa lapsen omalle toiminnalle. Aikuisen tehtävä on luoda suotuista oppimisympäristöä sekä innostaa ja ohjata lasta.

2.4 Työtavat

2.4.1. Oppimistilanne

Esiopetuksessa oppiminen tapahtuu konkreettisen tekemisen ja tutkimisen, aktiivisen

osallistumisen, leikin, satujen ja muun kirjallisuuden, sekä ongelmanratkaisun kautta. Lasten kiinnostuksen kohteet vaikuttavat mahdollisuuksien mukaan teema- ja aihevalintoihin sekä opetuksen toteutukseen. Lapsille tärkeät asiat pyritään löytämään ottamalla heidät mukaan teemojen suunnitteluun. Päivittäisen ohjatun toiminnan avulla tuetaan lapsen tietojen ja taitojen kehittymistä, ja pyritään laajentamaan lapsen kiinnostuksen kohteita.

Lasten ja aikuisten välinen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus ovat tärkeitä tekijöitä oppimisprosessissa. Lapsilähtöisyys ja ohjaava kasvatusta eivät sulje pois toisiaan, vaan molempia tarvitaan lapsen kasvun tukemiseen.

2.4.2 Työtapa

Esiopetuksessa työskentely on leikinomaista ja lapsen kehitystason huomioonottavaa. Käyttämällä erilaisia työtapoja monipuolisesti pyritään tarjoamaan elämyksiä, kokemuksia ja tietotaitoa eri osa-alueilta. Työtapa voi olla mm. pienryhmä-, pari- ja yksilötyöskentely. Työskentelyn aikana pyritään löytämään asioiden syy-seuraussuhteita, rakentamaan asioista kokonaisuuksia sekä jäsentämään ja syventämään lasten hankkimia tietoja ja kokemuksia.

Lapset harjoittelevat yhteistyötaitoja tasavertaisina ryhmän jäseninä. Opettaja ja muu kasvatushenkilöstö seuraa ja tukee ryhmän työskentelyä ja jokaista ryhmän jäsentä. Ryhmätyöskentelyn lisäksi lapsella tulee olla mahdollisuus henkilökohtaiseen työskentelyyn ja keskusteluun häntä ohjaavan aikuisen kanssa. Tällöin aikuisella on mahdollisuus kohdata lapsi omine ajatuksineen ja tunteineen.

Opettajalla on pedagoginen vapaus työtapojen valinnassa. Lapsen yksilöllisyys ja erityistarpeet otetaan huomioon työtapa valittaessa.

Leikki

Leikki on lapsen luontaisin tapa oppia. Leikissä lapsi hahmottaa omaa elämäänsä, opettelee tunteiden hallintaa ja käy läpi oppimaansa sekä harjoittelee uusia asioita. Leikki on lapselle tapa hankkia ja jäsentää tietoa. Aikuisen tehtävänä on luoda lapselle mahdollisuus virikkeelliseen ympäristöön ja monipuoliseen leikkiin – sekä vapaiseen että ohjattuun.

Lapsi tarvitsee leikille aikaa ja tilaa. Sisä-, ulko-, liikunta-, rooli- ja seikkailuleikit sekä rakentelu ja pelit kehittävät lapsen mielikuvitusta ja antavat mahdollisuuksia uusille oivalluksille. Lapsen leikkiä seurattaessa aikuinen saa tärkeää tietoa lapsen kehitysvaiheesta ja elämäntilanteesta. Näin aikuinen pääsee syvemmälle lapsen ajatusmaailmaan. Havainnot lapsen leikeistä antavat myös aikuiselle sellaista tietoa, jota voidaan hyödyntää opetuksen suunnittelussa.

Teematyöskentely

Teematyöskentelyssä käsiteltävän aiheen valitsee aikuinen, lapset tai molemmat yhdessä. Lasten asettamat kysymykset ja ajatukset otetaan huomioon, kun teemaa toteutetaan. Aikuinen suunnittelee teeman viitekehyksen.

Työskentelyn aikana opitaan havaitsemaan mm. syy-seuraussuhteita, rakentamaan asioista kokonaisuuksia, jäsentämään ja syventämään lasten hankkimia tietoja ja kokemuksia. Lasten töiden ja ajatusten dokumentointi auttaa heitä huomaamaan, mitä he ovat teeman käsittelyn aikana oppineet ja miten heidän ajatuksensa ja käsityksensä ovat muuttuneet ja muokkautuneet.

Avoin projekti

Avoin projekti syntyy spontaanisti lasten valitseman aiheen mukaisesti. Projektia jatketaan niin kauan kuin lasten mielenkiinto sitä kohtaan säilyy. Projekti etenee lasten ehdoilla ja tapahtumaketjuna. Jokin tehtävä synnyttää uusia ajatuksia, joihin haetaan yhdessä vastauksia. Aikuinen auttaa ja tukee suunnittelussa, tutkimusten tekemisessä ja keskusteleo yhdessä saavutetuista tuloksista.

Erilaisia työskentelyryhmiä

Yhteistoiminnallisessa oppimisessä lapset harjoittelevat yhteistyötaitoja tasavertaisina ryhmän jäseninä. Jokaista lasta kuunnellaan ja jokaisen mielipide on tärkeä. Lapset auttavat toisiaan ja jokaisella on mahdollisuus onnistumisen tunteen kokemiseen. Lasten ajattelu-, itseilmaisu- ja viestintätaidot sekä tunne-elämä ja itsetunto kehittyvät ja vahvistuvat. Lapsen käsitys itsestään ja toisista oppijana laajentuu pienryhmässä.

Kiinnostusryhmissä kokoonnutaan erilaisten lapsia kiinnostavien sisältöjen ympärille.

Parityöskentelyssä lapset tutustuvat toisiinsa ja harjoittelevat yhteistyötaitoja. Parityöskentely voi olla osana edellä mainittuja työtapoja.

Pienryhmäpedagogiikka

Pienryhmätoiminta on yksi varhaiskasvatuksen keskeisimmistä toimintamuodoista. Pienryhmiä käyttämällä tuetaan lapsen yksilöllisiä oppimisvalmiuksia. Aikuinen havainnoi lasten oppimista ja taitoja arjen työssä, erilaisten kehitystasokartoitusten perusteella sekä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma keskusteluissa yhdessä vanhempien kanssa. Ryhmän lasten kehitystarpeista ja lähtökohdista käsin voidaan muodostaa säännöllisesti toimivia pienryhmiä, joissa lapsilla on mahdollisuus työskennellä kiireettömästi tietyn oppimistehtävän parissa. Pienryhmät mahdollistavat erilaisten oppimistyylien ja oppimistavoitteiden huomioimisen toiminnassa. Pienryhmiä voidaan käyttää tarvittaessa myös varhaisen puuttumisen ja erityisen tuen työtapana.

3 ESIOPETUKSEN YKSITYISKOHTAISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

3.1 Eheyttäminen

Esiopetus on ainejakoisuuden sijaan kokonaisvaltaista toimintaa, jossa kaikki päivittäiset toiminnot ovat kasvatuksellisesti merkittäviä. Eheyttävässä opetuksessa opettaja käyttää esiopetuksen sisältöalueita opetuksen suunnittelun välineinä siten, että

yhdessä menetelmien ja työskentelytapojen kanssa niistä muodostuu mielekäs kokonaisuus. Ennen kaikkea työskentelyssä korostuvat toiminnallisuus ja leikinomaisuus.

Lähtökohtana esiopetuksen tavoitteiden, sisältöjen ja työtapojen eheytyneenä nivoamisessa ovat yksittäinen lapsi, vertaisryhmä ja käsiteltävän teeman merkitys lapsen elämälle. Esiopetuksen opetussisältöjen eheyttämisen lisäksi huomioidaan myös lapsen sosiaalinen ja yhteisöllinen eheys hänen omassa elinympäristössään.

Kangasalla esiopetusta annetaan erilaisissa ympäristöissä, jolloin alueelliset, lapsen elinympäristöön läheisesti kuuluvat elementit näkyvät niin päivittäisessä työskentelyssä kuin käsiteltävissä teemoissakin.

Lasten osallisuus lähtee lapsista itsestään, heidän haaveistaan, toiveistaan ja huolenaiheistaan. Opettaja huomioi lasten tarpeet ja hyödyntää niitä arkipäivän tilanteissa sekä ottaa lapset mukaan myös aihekokonaisuuden suunnitteluun.

3.2 Keskeiset sisältöalueet

3.2.1 Kieli ja vuorovaikutus

Kieli on ajattelun, vuorovaikutuksen ja itseilmaisun väline. Esikouluikäisen oletetaan jo toimivan ja leikkivän melko pitkälle kielellisen ilmaisun ja vuorovaikutuksen varassa. Kieli- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät leikin, sadunmaailman ja kielellä leikkittelyn avulla. Esiopetuksessa on tavoitteena herättää lapsen kiinnostus puhuttua ja kirjoitettua kieltä kohtaan. Lasta rohkaistaan omaan kielelliseen ilmaisuun ja ennakkoluulottomaan ajatteluun. Jokaisen lapsen mielipide ja kokemukset ovat tärkeitä. Keskustelevan ilmapiirin luominen esiopetusryhmään edistää lapsen ajattelua, omanarvontunnetta ja maailmankuvan luomista.

Esiopetuksessa lasten kielelliset taidot ovat hyvin kirjavat; yksi ei ole vielä kiinnostunut kirjaimista, kun toinen jo lukee sujuvasti. Jokaiselle lapselle tarjotaankin hänen kielelliseen kehitykseensä ajankohtaisia virikkeitä ja haasteita, jokainen saa edetä omaa tahtiaan kohti ensimmäistä luokkaa. Lukutaitoa edeltää kuvanlukemisen taito. Sitä seuraavat kiinnostuksen ja tietoisuuden herääminen kirjaimista, äänneistä, tavuista ja sanoista. Esiopetuksessa ei varsinaisesti opeteta lukutaitoa, mutta kielellisen tietoisuuden leikkien, harjoitteiden ja tehtävien kautta lapsi herkkyyksikauden sattuessa kohdalle voi oppia lukemaan.

Luontevimmin taitoja harjoitellaan jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa. Vuorovaikutukseen sisältyy toisen ihmisen huomioonottaminen ja arkinen kohteliaisuus. Aikuinen antaa lapselle puheen ja kielen mallin, siksi esiopetushenkilöstö kiinnittää huomiota omaan vuorovaikutustapaansa ja äänenkäyttöön. Esiopetusryhmässä on luontevaa harjoitella ryhmänjäsenenä toimimista; toisten kuuntelemista, malttia ja vuoronodottelua, keskittymistä, arvioivaa kuuntelemista sekä rohkeutta ilmaista itseään, kysyä ja ihmetellä. Ymmärretyksi tulemisen kokemuksen tulee olla jokaisen esikoululaisen oikeus. Myös ohjeiden ymmärtäminen ja muistaminen harjaantuu niin arkisissa esiopetustilanteissa kuin leikkien ja tehtävien avulla.

Lapselle annetaan kielellistä palautetta hänen toiminnastaan, sanoitetaan tapahtumia sekä tarpeen tullen lapsen tunteita ja kokemuksia. Näin lisätään lapsen itsetuntemusta ja sanavarastoa. Lasten kanssa käsitellään sanojen sisältö- ja tunne merkityksiä, ”maistellaan” nykysanontoja ja murreilmaisuja lapsen arkisten kokemusten kautta, esim. ”Mun mummu sanoo aina...”. Samaan tapaan voidaan ottaa huomioon mahdolliset maahanmuuttaja- ja monikulttuuristen perheiden lapset, esim. ”Mää sanon mun äitiä mamaksi”. Esimerkiksi arvoitukset ja kielikuvat, runot ja lorut sekä nopea nimeäminen ovat myös hyviä menetelmiä hassutella ja tutustua kieleen ja sen rakenteisiin.

Laadukas lastenkirjallisuus on elämyksellinen keino mielikuvituksen ruokkimiseen, ajattelun kehittämiseen ja sanavaraston kartuttamiseen. Esiopetusryhmässä lapsi saa mahdollisuuden kuulla ja tutustua monenlaiseen kotimaiseen ja ulkomaiseen lastenkirjallisuuteen, esim. kuvakirjoihin ja lastenromaaneihin, tietokirjallisuuteen, runoihin, loruihin, sarjakuviin ja lehtiin sekä Kangasalan omien lastenkirjailijoiden Jalmari Finnen ja Tuula Kallioniemen tuotantoon. Lapsi voi myös itse olla kirjailija ja tarinankertoja. Saduttaminen on yksi menetelmä kirjata ylös lapsen tuottama teksti. Kunnan kirjastopalveluja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan säännöllisesti.

Esiopetuksessa lapsi oppii, että puhuttu kieli voidaan muuttaa kirjoitukseksi ja kirjoitettu puheeksi. On tärkeää kirjoittaa lasten nähden yhteisiä käsiteltäviä asioita ja sanoja sekä lapsen omia sanomisia ja selostuksia hänen toistään ja tekemisistään. Näin myös luku- ja kirjoitussuunta tulee lapselle tutuksi esimerkin avulla. Lapsi saa tutustua ja harjoitella suuraakkosia laulujen, leikkien, lorujen ja tehtävien avulla. Samalla kiinnitetään huomiota rentoon ja hyvään kynäotteeseen puuttumatta lapsen persoonalliseen kynänjälkeen.

3.2.2 Matematiikka

Matematiikkaa opitaan ohjatuissa oppimishetkissä sekä arkielämän tilanteissa. Esiopetuksessa luodaan pohjaa matematiikan oppimiselle. Lasta ohjataan kiinnittämään huomiota luonnollisissa arkipäivän tilanteissa ilmeneviin matemaattisiin ilmiöihin. Matemaattiset käsitykset kehittyvät pelaten, leikkien, tarinoiden, laulaen, liikkuen, pienten työtehtävien, keskustelujen ja havainnollisuuden kautta. Näiden kautta harjaantuvat myös keskittymisen, kuuntelemisen, kommunikoinnin ja ajattelun taidot.

Tavoitteena on herättää kiinnostus matematiikkaa kohtaan ja tutustua matemaattisiin peruskäsitteisiin sekä kehittää matemaattisia ongelmanratkaisutaitoja.

Luokittelu ja sarjoittaminen

- erilaisten ominaisuuksien vertailua: mm. geometrinen muotojen vertailu, samanlainen - erilainen, enemmän-vähemmän, yhtä paljon, suuri-pieni, lyhyt-pitkä, painava-kevyt.

Lukukäsite

- lukukäsitteeseen (1-10) ja lukujonoon tutustuminen
- numeron ja lukumäärän vastaavuuden ja numeroiden kirjoittamisen harjoittelua

Ongelmanratkaisu

- herätetään kiinnostusta matemaattisiin pohdintoihin
- rohkaistaan ja tuetaan lasta kertomaan ja perustelemaan omia ratkaisujaan

Avaruudellinen hahmottaminen

- lapsi harjoittelee suuntien, tilojen ja muotojen hahmottamista

Mittaaminen

- lapsi tutustuu mittaamiseen (aika, paino, pituus, tilavuus)

Aikakäsite

- lapsi tulee tietoiseksi ajan kulumisesta
- tutustutaan kellonaikoihin; täydet ja puolet tunnit

Oppimisympäristö rakennetaan siten, että se tukee ja edistää lapsen matemaattisen ajattelun kehitystä. Oppimisympäristössä on saatavilla tarkoituksenmukaisia välineitä, jotka houkuttelevat lasta matemaattisten kysymysten äärelle. Oppimistilanteessa lapsella on aktiivinen rooli ja lapsen suhtautumista myönteisesti matematiikkaa kohtaan tuetaan. Mm. luokittelun, vertailun ja järjestämisen avulla lapsi tutkii ja jäsentää ympäristönsä esineitä, eliöitä, kappaleita, kuvioita, aineita, aikaa ja ilmiöitä muotojen ja määrien sekä muiden ominaisuuksien perusteella.

3.2.3 Etiikka ja katsomus

Esiopetuksessa eettinen kasvatus on koko ryhmälle yhteistä ja se liitetään esiopetuksen arjen tilanteissa lapsen kokemusmaailmaan. Eettinen kasvatus sisältyy jokaiseen hetkeen ja kaikkeen toimintaan. Kasvatus pitää aina sisällään eettisen arvolatauksen. Jokainen kasvattajan kohtaaminen lapsen kanssa, ja jokainen lasten keskinäinen kohtaaminen ovat eettisen kasvun ja oppimisen hetkiä. Esiopetuksen opettaja yhdessä muun henkilökunnan kanssa ottaa esiin ja työstää eettisiä ja moraalisia näkökulmia esiopetustoiminnan kaikissa sisältöalueissa.

Esiopetushenkilöstön tehtävänä on tukea lapsen eettistä ajattelua. Omalla käyttäytymisellään ja suhtautumisellaan, puheillaan, ilmeillään ja eleillään he antavat lapselle mallin eettisen ajattelun ja moraalisen toiminnan pohjaksi.

Esiopetusryhmässä lapsen on tärkeää tuntea itsensä hyväksytyksi niin aikuisten kuin lasten taholta. Luonnollinen ja luottamuksellinen kanssakäyminen, keskustelu, vastavuoroisuuden periaatteet esiopetuksen jokapäiväisessä toiminnassa auttavat lasta kasvamaan ja luomaan itselleen terveen minäkuvan ja hyvän itsetunnon.

Turvallisessa tunneilmapiirissä lasta ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan oikealla tavalla muita ihmisiä. Lasta opetetaan kantamaan oman ikätasonsa mukaista vastuuta omista ja yhteisistä tavaroista, rakennetusta ympäristöstä ja luonnosta sekä kunnioittamaan oman ja toisen työn fyysistä koskemattomuutta. Näin luodaan kestävä perustaa elämälle.

Hyvien tapojen opettaminen ja ylläpitäminen ovat osa esiopetuksen arkea. Esiopetushenkilöstö asettaa rajat sopivalle ja sopimattomalle käytökselle, opettaa oikean ja väärän merkityksen ja ohjaa lasta käsittelemään pettymyksen tunteita. He

tarjoavat mallin ja apua keskinäisten ristiriitojen selvittämiseen ja sopimiseen, anteeksi pyytämiseen ja antamiseen.

Kuten muitakin sisältöalueita esiopetushenkilöstö toteuttaa uskonto- ja elämäntietokasvatusta kukin oman persoonansa mukaan ottaen huomioon yhteisen arvopohjan ja YK:n Lapsenoikeuksien sopimuksen (v. 1959, uudistus v.1989, artikla 14) yleissopimuksen lapsenoikeuksista, jossa kunnioitetaan lapsen oikeutta ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauteen.

Uskonto- ja elämäntietokasvatuksen järjestämiseen ryhmässä vaikuttaa eri uskontokuntiin kuuluvien tai kuulumattomien lasten määrä. Mikäli kyseisten lasten lukumäärä ryhmässä on pieni, kunnan ei ole tällöin mahdollista järjestää kyseisen uskontokunnan mukaista uskontokasvatusta tai elämäntietokasvatusta.

Kulttuurinen katsomuskasvatus

Kulttuurisessa katsomuskasvatuksessa lapsi saa tietoa ja tutustua ympäristönsä kulttuuriperintöön, joka siirtyy sukupolvelta toiselle, kuten tapoihin, leikkiperinteisiin, kieleen, lähiympäristön merkittäviin rakennuksiin ja luontokohteisiin ja niihin liittyviin tarinoin. Kulttuurisen katsomuskasvatuksen puitteissa lapsi saa luontevasti tutustua esiopetusryhmän arjessa myös muiden perheiden ja esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten lasten kulttuureihin ja pohtia tapojen ja leikkiperinteiden samankaltaisuutta ja eroavuuksia. Tätä kautta lapsi saa rakennusaineita omalle identiteetilleen ja oppii arvostamaan omaa ja toisten kulttuuria.

Esiopetuksessa lapselle annetaan mahdollisuus tutustua Kangasalan omiin kulttuuri- ja luontokohteisiin: Kuhmalahden taidepappila, Kangasalan oma laulu ”Mä oksalla ylimmällä”, neljä näkötornia ja Kangasalan kolme Kaarinaa historiallisine tarinoineen ovat sisältöjä Kangasalan rikkaasta kulttuurihistoriasta. Nukketeatteri Hupilainen taas on uudemman lastenkulttuurin edustaja Kangasalla.

Uskontokasvatus

Uskontokasvatuksen tavoitteena puolestaan on mahdollisuus kohdata uskontoon liittyviä asioita ja tutustua uskonnollisiin juhliin sekä siihen, miten ja miksi niitä vietetään. Tavoitteena on myös antaa mahdollisuus tutustua oman uskonnon keskeisiin sisältöihin. Uskontokasvatuksen lähtökohta on aina turvallisuus.

Tässä yhteydessä uskontokasvatuksella tarkoitetaan enemmistön mukaista evankelisluterilaista uskontoa, mutta samoja periaatteita voidaan noudattaa sovelletusti myös muiden uskontojen sisältöjen kohdalla sekä elämäntietokasvatuksessa.

Uskontokasvatuksessa tutustutaan kristinuskon sisältöihin ja termeihin lapsen ikätasoon sopivalla tavalla.

Kirkkovuoden juhlapyhien kuten joulun ja pääsiäisen kristilliseen merkitykseen tutustuminen ja niihin valmistautuminen, niiden juhliminen ja kokeminen ovat esiopetuksessa luontevia uskontokasvatuksen muotoja. Seurakunnalliset toimitukset, kuten kaste, häät ja hautajaiset nousevat esiopetusikäisen omasta kokemusmaailmasta ja ovat näin jaettavissa muulle lapsiryhmälle keskustelun ja leikin kautta.

Uskontokasvatuksessa lapsen on mahdollisuus ihmetellä, epäillä ja kyseenalaistaa, oppia arvostamaan ja hyväksymään erilaisuutta sekä kunnioittamaan elämää.

Uskontokasvatuksella on myös kerronnallinen merkitys. Lasten Raamatun lisäksi uskontokasvatuksen keinoina voidaan käyttää hengellistä lasten kirjallisuutta, musiikkia ja draamaa.

Seurakunta ja kirkkorakennus tai seurakuntakeskus tulevat lapselle tutuksi. Kangasalla esiopetus voi tehdä yhteistyötä Kangasalan seurakunnan lapsityön kanssa, esimerkkeinä tästä ovat Pikkukirkko-hetket esiopetustyhmissä ja Kurkkaa kirkkoon – vierailut Kangasalan, Sahalahden ja Kuhmalahden kirkoissa.

Elämänkatsomustietokasvatus

Elämänkatsomustietokasvatuksen tavoitteena on kehittää valmiuksia kohdata vakaumuksellisia kysymyksiä. Sen sisällöt liittyvät ihmissuhteisiin, kulttuuri-identiteettiin, ihmisen ja luonnon suhteeseen ja yhteisöön. Siinä käsitellään mm. suvaitsevaisuutta ja kohteliaisuutta, rohkeutta ja omaa identiteettiä .

Elämänkatsomustietokasvatuksessa otetaan mahdollisuuksien mukaan esiin samat ihmisyyteen liittyvät sisällöt kuin uskontokasvatuksessa ilman uskontoon liitettäviä merkityksiä. Esimerkkinä ystävän auttaminen vs. Pikku kirkko -hetkessä käsiteltävä vertaus laupiaasta samarialaisesta.

3.2.4 Ympäristö ja luonnontieto

Kangasalta löytyy luonnosta ja lähiympäristöstä rikas ja virikkeellinen kasvuympäristö. Harjut, lukot, vesistöt, luonnon muovaamat erityiskohteet sekä rakennettu ympäristö esim. näkötornit: Kirkkoharju, Haralanharju, Kirkkoharju, Keisarinharjun näköalatasanne, Vehoniemi, auto- ja tieliikennemuseo Mobilia ja Laipanmaa kertovat omalta osaltaan Kangasalan kulttuurista, juurista ja historiasta.

Kuntamme esiopetusta tarjoavien paikkojen lähiympäristöissä on tarjolla erilaisia mahdollisuuksia tutkia, kokeilla ja saada elämyksiä luonnosta. Koska kohteet ovat helposti saavutettavissa, luonto on tiivis osa esiopetuksen arkea.

Luonto ja lähiympäristö ovat lapselle rikas havainnoinnin ja tutkimisen alue. Jo pelkästään vuodenaikojen vaihtelut sekä lähiympäristön kasvit ja eläimet houkuttelevat lasta havainnoimaan ja tutkimaan. Luonto on myös rauhoittumisen ja rentoutumisen paikka.

Kun luonto ja lähiympäristö tulevat lapselle tutuksi, se auttaa ymmärtämään ja toimimaan kestävän kehityksen arvoja kunnioittaen.

Kangasalan jatkuva kasvu tuo mukanaan muutoksia rakennetussa ympäristössä. Esiopetuksessa hyödynnetään myös näitä kohteita. Ympäristön muuttuminen on lapsen arkea ja auttaa lasta havainnoimaan itsenäisesti omaa lähiympäristöään.

Retkeily ja liikkuminen lähiympäristössä kehittää lapsen kykyä havainnoida ympäröivää liikennettä.

3.2.5 Terveys

Esiopetuksessa edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä sekä kasvua ja kehitystä.

Terveyskasvatusta toteutetaan osana jokaista esiopetuspäivää ja se liittyy luontevasti lapsen arkeen. Ulkoilut, pukemiset, ruokailut, liikunta ja lepo kuuluvat lapsen esiopetuspäivään. Konkreettisen toiminnan kautta oppiminen tapahtuu kuin itsestään. mm. hyvät ruokatavat, terveellinen ravinto, omasta hygieniasta huolehtiminen.

Lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan huolehtimalla työn, levon ja virkistykseen välisestä tasapainosta.

Asioista saa olla eri mieltä ja jokaisella on oikeus omaan mielipiteeseen. Positiivisen ajattelun kautta vahvistetaan mahdollisuutta kääntää erilaisuus myönteiseksi asiaksi. Yhteisöllisyyteen kuuluu jokaisen hyväksyminen ja arvostaminen. Itsetunnon kehittymisen kannalta on ehdottoman tärkeää, että lapsi saa positiivista ja rakentavaa palautetta. Jokainen tarvitsee positiivista palautetta ja sillä saadaan muutoksia aikaan. Tämä kaikki vahvistaa tunne-elämän terveyttä.

3.2.6 Fyysinen ja motorinen kehitys

Päivittäinen ja monipuolinen liikunta on lapsen tasapainoiselle kasvulle, kehitykselle ja terveydelle tärkeää. Liikunta vahvistaa fyysistä ja motorista kuntoa sekä liikehallintaa ja motorisia perustaitoja. Oman kehon hallinta edesauttaa positiivisen minäkuvan ja terveen itsetunnon muodostumisessa. Liikunta tuottaa iloa ja elämyksiä sekä luo hyvät edellytykset oppimiselle ja kehittymiselle.

Yhdessä liikkuen sosiaaliset- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät. Liikunnan avulla tuetaan myös muiden taitojen ja valmiuksien oppimista, kuten hienomotoriikan sekä käden ja silmän yhteistyön kehittymistä. Liikunta auttaa käsitteiden oppimisessa sekä vahvistaa lapsen lukemaan oppimisen valmiuksia.

Kangasalan kunnassa on monipuoliset mahdollisuudet erilaisiin perusliikuntalajeihin. Lähiympäristön hiihto- ja luistelumahdollisuudet sekä pelikentät antavat ohjatulle ulkoliikunnalle hyvät puitteet. Myös lähimetsät tarjoavat mahdollisuuksia liikuntamuotoihin, jotka lapsi luonnostaan löytää. Sisällä liikuttaessa liikunnalliset leikit, pallopelit, jumpparadat, musiikkiliikunta ja tanssi antavat liikunnasta monipuolisia kokemuksia ja innostavat lasta liikkumaan myös muualla. Liikuntakasvatukseen kuuluu oleellisesti myös rentoutuminen ja sen harjoittaminen.

Motoriset perustaidot, kuten kehonhallinta, tasapaino, rytmi sekä juokseminen ja hyppääminen, kiipeäminen ja ryömiminen kehittyvät ohjattujen liikuntahetkien lisäksi myös päivittäin ulkoiltaessa. Lapsi on luontaisesti ja itseohjautuvasti liikkuva. Hän leikkii ja ottaa mittaa itsestään ja kavereistaan.

3.2.7 Taide ja kulttuuri

Taidekokemukset ovat merkittävä osa lapsen emotionaalista, taidollista ja tiedollista kehitystä. Eri taidemuodoissa on itsessään omat sisältönsä, sen lisäksi ne kietoutuvat

toisiinsa ja eheyttävät muita osa-alueita. Kulttuuri- ja taidekasvatuksen tavoitteena on myös kasvattaa lapsesta taiteen käyttäjä ja kuluttaja.

Taiteen tekeminen ja taiteesta nauttiminen on jokaisen oikeus. Havaintojen teko, mielikuvat, elämyksellisyys, leikinomaisuus ja tutkiva ote ovat osa kulttuuri- ja taidekasvatuksen lähtökohtia. Kuvia tekemällä, valmistamalla esineitä käsin, musisoimalla, draamaharjoituksilla, tanssimalla ja liikkumalla lapsen luovuus, mielikuvitus ja itseilmaisuus harjaantuvat. Tekeminen ja osallistuminen tuottavat lapselle iloa ja mielihyvää ja hän saa onnistumisen kokemuksia.

Taidekasvatuksessa prosessi on tärkeä. Se voi olla suunniteltu ja pitkäjänteinen, mutta myös itsestään viriävä ja hetkellinen. Lapselle järjestetään mahdollisuuksia taidekokemuksiin, -nautintoihin ja niistä keskustelemiseen. Ryhmässä hän pohtii ja tarkastelee omia ja toisten töitä. Aikuinen ohjaa lasta tekemään omia havaintoja, kannustaa omaperäiseen, myönteisesti kriittiseen työskentelyyn ja ratkaisuihin.

Oppimisympäristö järjestetään siten, että lapselle annetaan mahdollisuus työskennellä itsenäisesti sekä halutessaan yhteistyössä muiden lasten kanssa. Käytettävät välineet ja materiaalit ovat laadukkaita.

Musiikkikasvatuksessa tavoitteena on auttaa lasta löytämään musiikin tekemisen ja kokemisen ilo laulamalla, soittamalla ja liikkumalla. Lapsi tutustuu erilaisiin rytmisoittimiin ja pääsee niiden kautta musisoimaan yksin tai yhdessä. Hän tutustuu musiikin peruskäsitteisiin ja eri musiikkilajeihin, erilaisiin äänimaailmoihin ja hiljaisuuteen. Hänen kuuntelemis- ja keskittymiskykynsä saavat harjoitusta.

Draamakasvatus auttaa lasta tunteiden tunnistamisessa, tulkitsemisessa ja löytämisessä. Se antaa valmiuksia yhdessä toimimiseen ja tukee lapsen minäkuvan kehittymistä. Lasta kannustetaan ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan sanoin sekä eläytymään, esiintymään ja ilmaisemaan itseään improvisaatio-, pantomiimi- ja teatterileikkien kautta. Turvallisessa tunneilmapiiirissä lasta rohkaistaan yksin ja kavereiden kanssa spontaanistikin syntyviin esityksiin.

Kangasalan esiopetuksessa kukin ryhmä käyttää mediakasvatusta omien resurssiensa ja mahdollisuuksiensa mukaan muistaen, että media on muutakin kuin tekniikkaa.

Mediakasvatus nousee lapsen kokemusmaailmasta. Lapsi tuo päivittäin esiin mediasisältöjä, hän leikkii medialeikkejä ja mediavälineet ovat leikeissä mukana.

Esiopetuksessa nostetaan keskusteluun ja pohdintaan eri median muotoja, kuten lehdet, kuvat, kirjallisuus, TV, tietokone, cd, radio ja kamera. Lapsi saa olla mediantuottaja, esim. ryhmän oma video, lehti tai kirja. Lapsiryhmän kanssa opetellaan etsimään tietoa hyödyntäen mediaa ja opetellaan kasvamaan kriittiseksi mediankäyttäjäksi - kaikki mediassa nähty ei ole totta. Esiopetushenkilöstö on esimerkkinä median käytössä.

4 KASVUN JA OPPIMISEN TUKI ESIOPETUKSESSA

Esiopetuksessa työskentelyn ja tuen perustana ovat yhdessä lapsen kodin kanssa sovitut tavoitteet, joiden tarkoituksena on ylläpitää perusturvallisuutta ja tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Erityistä huomiota kiinnitetään oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen. Tuen avulla pyritään ehkäisemään ongelmien syntymistä ennalta. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen tarvittava taso ja muoto ovat ratkaisevia kasvun ja oppimisen turvaamiseksi. Lapsen saamat tukitoimet perustuvat tarkkaan havainnointiin, arviointiin ja kehitysriskien tuntemiseen. Ensisijainen tuen muoto on mahdollisimman varhain aloitettu pedagoginen kuntoutus, jossa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet. Pedagoginen kuntoutus sisältää tukea tarvitseville lapsille suunnattuja välineitä, oppimateriaalia, avustajia lapsiryhmiin tai pienennettyjä lapsiryhmiä sekä tarvittavaa kuljetuspalvelua. Lapsen tarvitsemat tukitoimet pyritään järjestämään mahdollisimman pitkään siihen esiopetuspaikkaan, jossa lapsi on. Tuki lapsiryhmiin järjestetään erityisopettajien ja ryhmäavustajien avulla. Tuen tulee muodostaa suunnitelmallinen jatkumo. Esiopetuksen yksikön johdolla on vastuu tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista. Tarvittaessa suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Kangasalan kunnassa moniammatillinen oppilashuollollinen palvelu sisältää erityisopettajien palvelut, kansanterveystyön mukaiset terveydenhuollolliset palvelut lasten neuvoloissa tai koulun terveydenhoidossa ja psykososiaaliset perhepalvelut. Huoltajalle tulee antaa tietoa tukitoimista, sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta.

KUVA 1. Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa

4.1 Esiopetuksen yleinen tuki

Esiopetuksessa lapsen saama yleinen tuki on laadukasta esiopetusta, jossa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet ja oppimisedellytykset yhteistyössä lasten vanhempien kanssa. Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden.

Esiopetuksen alkaessa laaditaan yhteistyössä lapsen huoltajien ja kasvatushenkilöstön kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, jonka avulla pyritään turvaamaan parhaat edellytykset kasvaa ja oppia. Lapsi saattaa tarvita tukea eri kehityksen osaluilla ja tuen tarve voi ilmetä eri tavoin eri ympäristöissä ja tilanteissa. Esiopettajan työhön kuuluu lapsen tuen tarpeen arviointi, tekemällä havaintoja lapsesta ja lapsen toiminnasta erilaisissa ympäristöissä, tilanteissa ja päivittäisissä toimissa. Tarkoituksena on tunnistaa tilanteet, jotka lapsi hallitsee ja joissa hän tarvitsee tukea. Tarvittaessa erityisopettaja voi osallistua tuen tarpeen arviointiin ja toteuttamiseen. Tukitoimien käytöstä päivittäisissä tilanteissa sovitaan yhdessä huoltajien ja kasvatushenkilöstön kanssa, ja asiat kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

4.2 Esiopetuksen tehostettu tuki

Lapsen tuen tarpeen kasvaessa lapsi saa tarvitsemaansa tehostettua tukea. Tehostettu tuki on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon, jossa kuvataan lapsen saama yleinen tuki, lapsen vahvuudet sekä arvioidaan, millaisia järjestelyjä tarvitaan lapsen kasvun ja oppimisen tukemiseksi jatkossa. Pedagoginen arvio laaditaan yhteistyössä lapsen opettajan tai opettajien ja lapsen huoltajien ja erityisopettajan kanssa. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään lapselle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa, sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa. Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa lapsen siirtyminen yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa oppilashuoltotyössä (Perusopetuslaki 31§ 1 ja 2 momentti), jonka jälkeen lapselle järjestettävä tehostettu tuki kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

Tehostetun tuen avulla tuetaan lapsen kasvua ja oppimista suunnitelmallisesti ja samalla pyritään ehkäisemään ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista. Tehostettuun tukeen saattaa sisältyä toiminnan ja ympäristön suunnittelua lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti, mikä tarkoittaa esimerkiksi ryhmä-, pari- tai yksilöohjausta, toiminnan menetelmien ja sisältöjen tarkentamista, perustaitojen harjaannuttamista ja lapsen itsetunnon ja vuorovaikutustaitojen vahvistamista. Tuki voi sisältää myös kuntoutuksellisia elementtejä kuten opetuksen, päiväjärjestyksen tai ympäristön strukturoimista. Tehostettua tukea saava lapsi on oikeutettu myös esiopetuksen yleiseen tukeen.

4.3 Esiopetuksen erityinen tuki

Mikäli tehostettu tuki ei ole lapselle riittävää, lapsen on saatava erityistä tukea. Erityisen tuen päätös tehdään tehostetun tuen toimenpiteiden jälkeen. Lapsen

edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman, sairauden, toimintavajavuuden tai kasvatusympäristöön liittyvien riskitekijöiden vuoksi.

Erityisen tuen tarvetta arvioidessa otetaan huomioon esiopetuksen henkilöstön, oppilashuollon palveluista vastaavien sekä huoltajan näkemykset lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä riskitekijöistä. Ennen erityisen tuen päätöstä kuullaan lasta ja hänen huoltajaa tai laillista edustajaa ja laaditaan lapsesta pedagoginen selvitys. Pedagogisessa selvityksessä kuvataan lapsen saama tehostettu tuki, lapsen eteneminen, lapsen valmiudet ja erityistarpeet sekä arvio siitä, millaisilla tukijärjestelyillä lasta tulisi tukea. Esiopetuksessa pedagogista selvitystä valmistelee erityispäivähoidon koordinaattori tai johtava erityisopettaja yhteistyössä erityisopettajan kanssa. Sivistyskeskuksen johtaja tekee päätöksen lapsen siirtämisestä erityisen tuen piiriin. Päätös sisältää oppilaan opetusryhmän mahdolliset tulkittamis- ja avustajapalvelut, sekä muut tarvittavat palvelut. Tarvittaessa päätös sisältää myös suunnitelman lapsen tulevan opetuksen järjestämisestä. Pedagogisen selvityksen lisäksi voidaan tarvittaessa hankkia esimerkiksi psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- ja perusopetuksen alkamista tai esi- ja perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriintymisen taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Lapsille, joille tehtyjen arviointien perusteella tehostettu tuki ei ole riittävä, tehdään erityisopetuspäätös jo ennen esiopetuksen alkamista. Päätös pidennetyistä oppivelvollisuudesta tehdään ennen esiopetuksen alkamista, jotta pidennetty oppivelvollisuus voi toteutua.

Erityistä tukea koskevan päätöksen saaneelle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), jota muutetaan lapsen tuen tarpeen sisältöjen ja tavoitteiden muuttuessa.

Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta tai muusta perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan edun mukaisesti ja mahdollisuuksien mukaan joko muun esiopetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisryhmässä. Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon myös se, että kaikki lapset voivat saavuttaa esiopetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Kangasalla esiopetuksessa erityisopetusta voi saada esiopetusryhmissä päiväkodissa ja koulussa sekä päiväkotien integroidussa pienryhmässä ja Vatialan koulun pienluokissa.

4.4 Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa

4.4.1 Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma

Yleinen tuki

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma on suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja esiopetuksessa tarvittavista järjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta

tuesta. Se on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva, kirjallinen pedagoginen asiakirja. Kangasalan kunnan esiopetuksessa se tehdään yhdessä huoltajien, lasten ja esiopetuksesta vastaavan henkilökunnan kesken oppilashuollon toimintasuunnitelman mukaisesti. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman tarkoituksena on turvata lapselle hyvät kasvun ja oppimisen edellytykset. Suunnitelma lisää opettajien tietoisuutta lapsen tilanteesta ja helpottaa siten kunkin opettajan oman työn suunnittelua sekä opettajien ja kodin välistä yhteistyötä. Suunnitelmasta huoltaja saa myös tietoa lapsestaan ja osaa näin paremmin tukea hänen kehitystään. Esiopetusikäiselle suodaan mahdollisuus osallistua oman oppimissuunnitelmansa laadintaan. Oppimissuunnitelma antaa myös hyvän pohjan lapsen kasvu- ja oppimisprosessin arvioinnille. Suunnitelmassa asetetaan tavoitteet lapsen oppimiselle ja opetukselle. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Tehostettu tuki

Tehostettua tukea varten tehtävä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arvioissa tuotettuun tietoon. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laativat esiopetuksen opettajat yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostettua tukea varten sisältää lapsen esiopetukseen ja tukitoimien järjestämiseen liittyvät asiat.

Suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa, pedagogista arvioita ja sen yhteydessä kerättyä tietoa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

4.4.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Suunnitelma tulee tarkistaa vähintään kerran vuodessa lapsen tarpeiden mukaiseksi.

Jos lapselle on annettu tehostettua tukea, henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään osana tehostettua tukea tehtyä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Lisäksi hyödynnetään lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa huoltajan luvalla sekä otetaan huomioon mahdollisessa pedagogisessa selvityksessä todetut asiat.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on hyväksyttyyn esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Tarvittavilta osin se valmistellaan moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjärjenteisesti lapsen yksilöllistä kasvu- ja oppimisprosessia. HOJKS on lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma esiopetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista. Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

5 KASVUN JA OPPIMISEN TUKIMUODOT ESIOPETUKSESSA

5.1. Esiopetuksen opetusjärjestelyihin liittyvä tuki

5.1.1 Erityisopetus

Kangasalla esioppilaiden erityisopetus järjestetään ns. aluemallin mukaisesti. Esioppilaan tarvitsemat tukitoimet järjestetään mahdollisuuksien mukaan siihen esiopetuspaikkaan, jossa lapsi on ja opetus järjestetään oppilaan edun mukaisesti.

Varhaiskasvatuksen erityisopetuksesta vastaa päiväkodin johtaja yhdessä esiopettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Integroiduissa erityisryhmissä toimii varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja hänen tehtävänä on huolehtia erityisopetuksesta oman ryhmänsä osalta.

Muille varhaiskasvatuksen erityisryhmille erityisopetusta antaa konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Kangasalla koulujen esiopetusryhmien oppilaat ovat kyseisten koulujen oppilaita. Näin ollen koulujen erityisopetuksesta varataan resurssit esioppilaiden tukemiseen. Erityisen tuen palvelujen tarjoamisessa ja järjestämisessä noudatetaan varhaisen puuttumisen periaatetta. Varhaisen puuttumisen käsite muodostuu kahdesta toisiinsa läheisesti liittyvästä tekijästä: lapsen iästä ja itse toiminnasta. Varhaisen puuttumisen voidaan katsoa kattavan kaikki lapselle ja hänen perheelleen suunnatut sosiaaliset, lääketieteelliset, psykologiset, opetukselliset ja kasvatukselliset toimenpiteet, joilla pyritään vastaamaan lapsen kehitysviivästymään tai sen riskiin liittyviin erityistarpeisiin. Varhainen puuttuminen on itsessään ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa toimintaa. Varhainen puuttuminen tarkoittaa myös tukitoimien tarjoamista välittömästi, kun tuen tarve havaitaan. Koulun rehtorin, esiopettajan ja erityisopettajan tulee huolehtia siitä, että esi- ja alkuopetuksen oppilaat ovat tässä suhteessa painotetussa asemassa.

Koulun laaja-alainen erityisopettaja huolehtii myös esioppilaiden puheopetuksesta.

5.1.2 Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluva oppilas opiskelee Kangasalan kunnassa ensisijaisesti omassa lähikoulussaan, johon järjestetään riittävä tuki. Mikäli lähikouluun ei ole mahdollista luoda oppilaan oppimiselle riittävää tukea, on kunnassa erityisluokkamuotoista opetusta Vatialan (vammaiset lapset), Liuksialan (tunne-elämältään häiriintyneet), Kirkkoharjun, Pikkolan, Pitkäjärven ja Sariolan kouluissa.

Varhaiskasvatuksen ja koulun nivelvaiheen sujumisen takia on tärkeää, että yhteistyö aloitetaan mahdollisimman varhain, lapsen ollessa 4-5-vuotias. Huoltajien, päivähoiton ja muiden asiantuntijoiden vastuulla on olla yhteydessä opetusta järjestäviin tahoihin ja johtavaan erityisopettajaan. Opetusta järjestävät tahot informoivat perhettä, varhaiskasvatuksen henkilöstöä ja muita asiantuntijoita opetuksen järjestämisen muodoista ja mahdollisuuksista. Kangasalla varhaiskasvatuksen, neuvoloiden ja muiden asiantuntijoiden tehtävänä on arvioida lapsen koulunaloittamiseen liittyviä asioita. Kun arvio on suoritettu, tiedetään kuuluuko lapsi mahdollisesti pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta ja samalla erityisestä tuesta tehdään pääsääntöisesti ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Huoltajia kuullaan ennen päätöksen tekemistä. Huoltajille tulee kertoa ajoissa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista oppilaan koulupolkuun.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien lasten kanssa työskentelee usein eri asiantuntijoita, joiden osallistuminen nivelvaiheen yhteistyöhön on keskeistä.

5.1.3 Poikkeuksellinen koulun aloitus

Joskus huoltajat yhdessä esiopettajan tai asiantuntijoiden kanssa katsovat, että lapselle on hyvä lykätä koulun aloittamista vuodella. Syitä voi olla monia, esimerkiksi lapsi on syntynyt loppuvuodesta tai vaikkapa lapsen aikaisemman sairauden vuoksi lapsen kehitys on hetkellisesti viivästynyt. Huoltajien tulee anoa lapselle lykkäystä perusopetuksen aloittamiseen.

5.2 Esiopetuksen muu tuki

5.2.1 Yhteistyö kodin kanssa

Päävastuu lapsen kasvatuksesta on hänen huoltajillaan. Avoin, luottamukseen perustuva yhteistyö kodin ja esiopetuksen välillä tukee sekä perheen että opettajien kasvatustyötä. Lapsen kokonaiskehitystä tuetaan parhaiten yhdistämällä huoltajan asiantuntemus omasta lapsestaan ja kasvattajan ammattitaidosta. Huoltajille tarjotaan mahdollisuus tutustua ja vaikuttaa esiopetuksen toteuttamiseen ja sisältöön päivittäisen vuorovaikutuksen, henkilökohtaisten keskustelujen ja vanhempainiltojen kautta. Yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla. Yhteistyöllä luodaan

pohjaa myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle sekä myöhemmälle kodin ja koulun yhteistyölle. Myös oppilashuollon toteutuksessa on kodin ja koulun välinen yhteistyö ensisijaista.

Ennen lapsen siirtymistä esiopetukseen ja suunniteltaessa esiopetuksen järjestämistä huoltajien tulee saada riittävästi tietoa esiopetukseen liittyvistä käytännöistä ja tarvittaessa eri tukimuodoista. Esiopetuksessa olevan lapsen mahdolliset päivähoiton järjestelyt suunnitellaan yhdessä esiopetuksen ja päivähoiton henkilökunnan kanssa lapsen ja lapsiryhmän tarpeet huomioon ottaen. Huoltajalla tulee olla mahdollisuus osallistua esiopetuksen kasvatustyön tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajan ja lasten kanssa. Edistämällä oppilaan ja huoltajan osallisuutta kouluyhteisön hyvinvoinnin kehittämisessä tuetaan yhteisöllisyyttä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä oppilaan osallisuuteen, esimerkiksi oppilasta itseään koskevat palaverit.

Esiopetukseen ilmoittautumisesta tiedotetaan lehdessä ja sähköisesti. Esiopetukseen ottamista koskeva päätös annetaan tiedoksi lapsen huoltajalle ja sen yhteydessä annetaan tarvittavat tiedot esiopetuksen järjestämisestä. Esiopetuksen alkamista edeltävänä keväänä lapselle ja hänen huoltajalleen varataan mahdollisuus käytännössä tutustua omaan esiopetusryhmään ja –paikkaan.

Esiopetuksen alettua järjestetään mahdollisimman pian vanhempainilta. Esiopetusvuoden syksyllä laaditaan yhdessä huoltajien kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, jonka avulla pyritään turvaamaan parhaat edellytykset lapsen kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Suunnitelma on opetusta ja toimintaa tukeva työväline. Joulun jälkeen järjestetään vanhempainilta, jossa arvioidaan esiopetuksen toteutumista ja suunnitellaan loppuvuoden toimintaa. Yhdessä vanhempien ja esiopetuksen opettajan kanssa laaditaan maaliskuun loppuun mennessä esiopetuksen tiedote koulutulokkaasta, jonka tarkoituksena on siirtää tieto lapsen valmiuksista, taidoista ja oppimistyylistä koululle.

Lapsen koulupolun jatkumon varmistamiseksi moniammatillisen yhteistyön on oltava tiivistä lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen osallistuvien tahojen kesken. Tiedottaminen ja tiedonsiirtäminen sekä lapsiryhmän että yksittäisen lapsen asioissa on tärkeää. Viranomaistahot (varhaiskasvatus, terveydenhoito) välittävät lapsen tiedot yhteistyössä vanhempien kanssa esiopetukseen ja esiopetus puolestaan perusopetukseen. Huoltajalle tulee antaa tietoa lasta koskevien tietojen käsittelyyn, tiedonsaantiin ja niiden luovuttamiseen sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Huoltajan kanssa tulee käydä läpi hallinnollisiin käytänteisiin liittyvät yleiset periaatteet ja yhteistyön merkitys kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Yhteistyötä tulee arvioida ja vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyö edellyttää henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta. Yhteistyön lähtökohtana tulee olla avoimuus ja luottamuksellisuus.

5.2.2 Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen

Tulkitsemis- ja avustajapalvelun tavoitteena on tukea lasta selviytymään mahdollisimman omatoimisesti ja esteettömästi arjen erilaisista kasvun ja oppimisen tilanteista kaikilla tuen tasoilla. Lapsi saattaa tarvita esimerkiksi puhetta tukevia tai korvaavia kommunikaatiomenetelmiä kuten viittomia ja/tai kuvia. Lapsella voi olla

myös tarve avustajan antamaan tukeen osa- tai kokoaikaisesti. Lapsen huoltajan antamat tiedot otetaan aina huomioon tulkitsemis- ja avustajapalveluista päätettäessä.

Tulkitseminen ja avustaminen osana yleistä tukea

Tulkitsemis- ja avustajapalvelua voidaan suunnata lapselle jo yleisen tuen aikana. Se voi olla esimerkiksi kommunikoinnin asiantuntijan konsultaatiota tai lyhytaikaista avustajapalvelua.

Tulkitseminen ja avustaminen tehostetun tuen aikana

Mikäli lapsi tarvitsee tehostettua tukea, tulkitsemis- ja avustajapalvelun tarvetta ja määrää käsitellään moniammatillisessa yhteistyössä esimerkiksi oppilashuoltoryhmässä, ja se kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

Tulkitseminen ja avustaminen erityisen tuen aikana

Mikäli lapsi tarvitsee erityistä tukea, arvioidaan tulkitsemis- ja avustajapalvelun tarvetta ja määrää. Kangasalla tulkitsemis- ja avustajapalvelut määrätään erityisen tuen päätöksessä, jonka tekee sivistystoimenjohtaja pedagogisen selvityksen ja/tai asiantuntijalausannon perusteella. Tukipalvelut ja tukipalveluiden järjestämiseen osallistuvat henkilöt kuvataan lapselle laaditussa HOJKS:ssa.

Tulkitsemista ja kommunikoinnin tukea suunnittelevat opettajat ja tarvittaessa eri asiantuntijat kuten puheterapeutit. Opettajat ovat vastuussa oppimistilanteiden ja tehtävien suunnittelusta ja toteuttamisesta, mutta myös avustajien lapsen tuntemusta hyödynnetään. Opettaja ja avustaja/t ovat työpari/työryhmä. Avustajat tukevat oppilaita oppimistilanteissa opettajan tai muiden asiantuntijoiden antamien ohjeiden mukaisesti.

5.3 Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen

5.3.1 Oppilashuolto

Esiopetuksen oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Esiopetuksen oppilashuolto on muun varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen oppilashuollollista jatkumoa. Sillä edistetään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria ja varmistetaan kaikille tasavertainen kasvamisen ja oppimisen mahdollisuus. Työtä ohjaa luottamuksellisuus, lapsen ja hänen huoltajansa kunnioittaminen sekä eri osapuolien tiedonsaantia ja salassapitoa koskevat lait ja säännökset.

Esiopetuksen oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Esiopetusvuoden aikana lapsi luo ystävyysuhteita ja oppii toimimaan ryhmän jäsenenä. Aikuisen tehtävä on luoda lapselle turvallinen, oppimista ja terveyttä edistävä oppimisympäristö. Aikuinen toimii oppimisen kannustajana ja tukijana mahdollisissa oppimis- ja muissa vaikeuksissa.

Tavoitteena on lapsen kehityksen ja oppimisen esteiden varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen. Esiopetuksen oppilashuolto pyrkii osaltaan varmistamaan kaikille

tasavertaisen kasvamisen ja oppimisen mahdollisuuden. Oppilashuollolliset palvelut kuuluvat kaikille esioppilaille.

Oppilashuoltotyötä toteutetaan yhteistyössä huoltaja ja esioppilaan kanssa. Moniammatillinen oppilashuoltoryhmä koordinoi yhteisön hyvinvointia ja etsii ratkaisutapoja yhdessä esiopettajan ja muiden esiopetusryhmässä toimivien aikuisten kanssa. Pyrkimyksenä on luoda terve ja turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö.

Esiopetuksen oppilashuoltoryhmään voi kuulua rehtori tai päiväkodin johtaja, esiopettaja, ryhmä- tai henkilökohtainen avustaja, terveydenhoitaja, koululääkäri, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, koulun erityisopettaja, koulupsykologi tai perheneuvolan edustaja, lastensuojelun sosiaalityöntekijä ja huoltajat.

Kangasalan Oppilashuollon toimintasuunnitelma otetaan käyttöön syksyllä 2011. Suunnitelmassa kuvataan oppilashuollossa toteutettava yhteisöllinen ja yksilöllinen tuki sekä yhteistyö. henkilöstön, yhteistyötahojen ja huoltajien tueksi ja avuksi on luotu sähköinen työkalupakki, joka sisältää tietoa lapsen varhaiskasvatukseen, esiopetukseen ja koulunkäyntiin liittyvistä asioista ja toimintatavoista.

Ruokailu esiopetuksessa

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella tarjotaan tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täyspainoinen maksuton ateria jokaisena esiopetuspäivänä. Ruokailulla tuetaan lapsen tervettä kasvua ja kehitystä.

Ruokailun järjestämisessä tarvitaan yhteistyötä esiopetuksen henkilöstön ja ruokailusta vastaavan henkilöstön kesken. Yhteistyössä huoltajan ja lapsen sekä terveydenhuollon henkilöstön kanssa sovitaan tukitoimista ja seurannastalapsen yksilöllisissä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyvissä tarpeissa.

Ruokailuhetken tulee olla rauhallinen ja kiireetön. Yhdessä aterioimisella on suuri sosiaalinen merkitys ja ruokailu on myös virkistävä hetki. Terveys- ja ravitsemustavoitteiden lisäksi huomioidaan tapakasvatuksen tavoitteet. Ruokailutilanteissa harjoitellaan hyviä ruokailutapoja, toisen huomioonottamista, oman vuoron odotusta, uusiin makuihin tutustumista sekä kiitoksen antamista.

Kuljetukset

Esiopetuksen ja perusopetuksen oppilaiden varsinaisella koulumatkalla tarkoitetaan oppilaan päivittäistä kodin/asunnon ja koulun/esiopetuksen järjestämispaikan välistä matkaa, jonka oppilas kulkee kouluun mennessään ja sieltä palatessaan. Koulukuljetukset järjestetään ja korvataan vain kodin ja koulun väliselle matkalle.

Kangasalan kunnassa noudatetaan Perusopetuslain (628/1998 ja laki em. lain muuttamisesta) 32 §.

Jos perusopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai lasten päivähoidosta annetussa laissa tarkoitettua päivähoidosta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on

vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai päivähoidosta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai päivähoitoon. Perusopetusta, lisäopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.

Esiopetuksessa koulukuljetusta haetaan erillisellä lomakkeella (kunnan nettisivut). Varhaiskasvatuksen suunnittelija päättää kuljetuksesta koulujen esiopetuksen osalta ja päiväkodinjohtaja varhaiskasvatuksen osalta.

Esioppilaiden kuljetuserusteista:

- Esiopetuksessa kuljetus järjestetään pääsääntöisesti niille esioppilaille, jotka ovat kotona tai perhepäivähoitossa
- Silloin, kun esiopetus ja päivähoito tapahtuvat samassa pisteessä, kuljetuksesta vastaavat huoltajat
- Kuljetus järjestetään lähimpään tarkoituksenmukaiseen esiopetuspisteeseen. Jos huoltaja haluaa ja esioppilas voidaan ottaa muuhun esiopetuspisteeseen, vastaa huoltaja kuljetuksesta ja maksusta
- Kuljetuksissa pyritään hyödyntämään mahdollisimman paljon peruskoululaisten kuljetuksia
- Koulun alkua voidaan joutua porrastamaan kuljetusten vuoksi
- Kuljetusoikeuden edellytyksenä on, että oppilas käy esiopetuksessa viitenä päivänä viikossa ja kuljetusta tarvitaan jokaisena esiopetuspäivänä meno-paluu
- Kuljetusta järjestetään ainoastaan esiopetusaikana. Jos oppilas tulee päivähoitoon ennen esiopetuksen alkua tai jää päivähoitoon esiopetuksen jälkeen, kuljetusta ei järjestetä.

(Kangasalan kunnan Koulukuljetuseriaatteet toimintaohje, 2009)

5.3.1.1 Nivelvaiheyhteistyö

On tärkeätä, että tiedot lapsen varhaislapsuudesta tai päiväkodissa tehdystä varhaiskasvatussuunnitelmasta siirtyvät esiopetukseen. Näin turvataan lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ja olemassa olevien varhaisten tukitoimien jatkaminen ja järjestäminen esiopetuksessa ja myöhemmin koulussa.

Esiopetusvuotta edeltävänä keväänä lapsen huoltajat kutsutaan tilaisuuteen, jossa kerrotaan lapsen tulevasta esiopetusvuodesta. Kevään aikana myös lapset tutustuvat tulevaan esiopetuspaikkaansa ja mahdollisesti tuleviin esiopetuksen opettajiin. Kevään aikana pidettävistä lapsen varhaiskasvatuskeskustelussa tai erityisen tuen palaverissa tieto siirtyy päiväkodin henkilökunnan ja tarvittaessa oppilashuoltoryhmän kautta esiopetukseen. Lastenneuvolan kehitysarviot välittyvät oppilashuoltoryhmälle lastenneuvolan terveydenhoitajan kautta niistä lapsista, joilla on havaittu kehitysviivettä tai muuta erityistarvetta. Tällöin esiopetuksen henkilökunta saa tiedon myös mahdollisista pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin otetuista lapsista.

Viimeistään esiopetusvuoden marraskuun aikana koulun ja esiopetuksen yhteispalaverissa keskustellaan erityisesti lapsista, joiden kehitykseen ja/tai sosiaalisiin taitoihin liittyen on herännyt huoli.

Helmikuussa erityisopettajat järjestävät ryhmäkouluvalmiusarvioinnin niille esiopetusikäisille, joiden osalta arviointiin on tarve. Valmiustesteillä saadaan arvokasta tietoa lapsen kouluvalmiudesta. Tämän arvioinnin myötä voidaan joillekin lapsille suositella yksilöllisiä kouluvalmiustutkimuksia, joiden pohjalta on mahdollista suunnitella lapsen koulupolkua. Mahdollisen yksilötutkimuksen tekee perheneuvolan psykologi. Tutkimusten tulokset käsitellään oppilashuoltopalaverissa, johon voidaan kutsua esim. huoltajat, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, esiopettaja, terveydenhoitaja ja tuleva opettaja. Näin opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot koulutulokkaasta siirtyvät tulevalle koululle.

Helmikuussa kouluun ilmoittautuessaan esiopetuksessa olevat saavat kutsun koulutulokkaiden tutustumispäivään. Tutustumispäivä järjestetään huhti-toukokuussa, jolloin lapsi mahdollisesti tapaa tulevan opettajansa ja tutustuu muutaman tunnin ajan tulevaan kouluunsa. Tulevien koululaisten vanhemmille järjestetään kevään aikana vanhempainilta.

Maalis- huhtikuun aikana huoltajat ja esiopettaja käyvät arviointikeskustelun esioppilaasta. Keskustelun pohjalta täytetään esiopetuksen tiedote koulutulokkaasta - lomake, jossa esiopettajan ja huoltajien näkemys koulutulokkaasta siirtyy tuleville alkuopettajille.

Ennen koulun aloittamista huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa käytyjen keskustelujen perusteella päätetään lapsen koulun aloittamisesta ja siinä tarvittavista tukitoimista.

Esiopetuksen ja koulun nivelpalaverissa käydään läpi kaikki koulunsa aloittavat lapset ja heidän erityistarpeensa. Palaveriin osallistuvat esiopettajat, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, neuvola- ja kouluterveydenhoitaja, luokanopettaja(t), koulun erityisopettaja. Erityistä tukea tarvitsevan koulutulokkaan oppimiskykyä arvioidaan esiopetuksen erityisen tuen suunnitelman pohjalta (HOJKS). Tässä tapaamisessa sovitaan lapsen tehostetun tai erityisen tuen tarpeista koulussa.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyyn voivat osallistua vain ne esioppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin esioppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu.

Hallinnon, opetuksen ja huoltajien yhteistyötä kuvataan esiopetuksen oppilashuollon kalenterissa (liite 2).

5.3.1.2 Tuki kehitykseen tai elämäntilanteisiin liittyvissä erilaisissa vaikeuksissa

Kangasalan kunnan psykososiaaliset palvelut/Perheneuvola

Perheneuvonnalla tarkoitetaan asiantuntija-avun antamista kasvatukseen ja perheeseen liittyvissä asioissa sekä lapsen myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa. Perheneuvonnan tavoitteena on luoda edellytykset lapsen turvalliselle kasvulle ja kasvuolosuhteille, lisätä perheen ja perheenjäsenten toimintakykyä ja psykososiaalista hyvinvointia sekä poistaa niitä haittaavia esteitä. Perheneuvolaan voi ottaa yhteyttä, kun tarvitaan lisää voimavaroja

vanhemmuuteen, lasten kasvatusta tuntuu vaikealta, lapsen kehitys huolestuttaa, lapsella on vaikeuksia kotona, päivähoitossa, koulussa, kavereiden kanssa tms. tai kun kodin ilmapiiri on jännittynyt, vanhemmilla on keskinäisiä vaikeuksia, yhteisistä asioista puhuminen ei suju, avioeroa harkitaan tai on jo erottu, lasten tapaamisessa on ongelmia, perheessä on suruja ja huolia tai on tapahtunut suuria muutoksia.

Kangasalan perheneuvolasta on mahdollista saada psykologin, perheneuvojan, lastenpsykiatrian erikoislääkärin, puheterapeutin ja lasten fysioterapeutin palveluja.

Lastensuojelu

Lastensuojelun käynnistää huoli lapsen hyvinvoinnista, terveydestä tai kehityksestä. Hyvinvointia voi vaarantaa esimerkiksi lapsen hoidon laiminlyönti, vanhempien päihteiden käyttö, mielenterveyden ongelmat tai voimakkaat ristiriidat perheessä. Jokainen, joka huomaa lapsen tai nuoren olevan avun tarpeessa, voi ottaa yhteyttä sosiaalityöntekijään. Lastensuojelulaki velvoittaa lasten kanssa työskenteleviä ottamaan tarvittaessa yhteyttä lastensuojeluun.

Lastensuojelu on yhteistyötä perheen, sen lähiverkoston ja viranomaisten esimerkiksi varhaiskasvatuksen, neuvolan ja koulun kanssa. Vanhempia tuetaan lasten kasvatuksessa ensisijaisesti siten, että lapsi voi kasvaa omassa kodissaan. Lapsen tilanteeseen pyritään vaikuttamaan avohuollon tukitoimilla, joita ovat esim. lastensuojelun perhetyö, taloudellinen tuki ja tukiperhetoiminta. Lisäksi vanhempia autetaan löytämään itselleen tarvittavia hoitotahoja mm. päihde- ja mielenterveyspalveluista. Mikäli tilanne ei korjaannu avohuollon tukitoimilla, lapsi voidaan ottaa huostaan ja sijoittaa perheeseen tai lastensuojelulaitokseen.

Eroa miettivät tai erillään asuvat vanhemmat voivat keskustella ja sopia lastenvalvojan luona lapsensa huolto- ja tapaamisoikeudesta sekä elatusavusta.

Kangasalan kunnan esiopetuksen yhteistyön aloittamisen käytännöt lastensuojelun ja esiopetuksen välillä lastensuojelutarpeen alettua on kuvattu liitteessä 1.

5.3.2 Turvallisuuden edistäminen

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu sekä fyysinen, psyykinen että sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja esiopetuksen henkilöstön turvallisuuden takaaminen. Turvallisuuden edistäminen on osa yhteisön toimintakulttuuria ja se tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa.

Oppilashuollon tavoitteena on tukea toimintakyvyn säilymistä myös fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa sekä niiden edellyttämässä jälkihoidossa huolehditaan lapsen ja koko yhteisön tarvitsemasta psykososiaalisesta tuesta.

Fyysistä turvallisuutta edistetään huolehtimalla rakennukseen, opetustiloihin, välineisiin, opetusjärjestelyihin, opetustilanteisiin sekä esiopetusyhteisön ulkopuolella tapahtuvaan esiopetukseen liittyvistä turvallisuustekijöistä.

Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksiin, tapaturmien ennaltaehkäisyyn ja tietoturvallisuuteen liittyvät tekijät. Kuljetusten odotusaikojen

valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla yhteisistä menettelytavoista. Lapselle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa kuljetusten odotusajoista ja siihen liittyvästä valvonnasta.

Tapaturmien ehkäisyyn liittyvässä ohjeistuksessa otetaan huomioon tapaturmien torjunnan kansalliset linjaukset sekä toiminnan edellyttämä yhteistyö. Oppilashuollon yhteistyössä sovitaan tapaturmien ennaltaehkäisyyn, ensiapuun, hoitoon ohjaukseen ja tapaturmien seurantaan liittyvistä menettelytavoista. Niistä tulee antaa tietoa lapselle ja hänen huoltajalleen. Esiopetuksen turvallisuutta ohjaavat myös työturvallisuuslaki ja sen mukainen työsuojelun toimintaohjelma. Pelastuslaki ja –asetus edellyttävät ajan tasalla olevaa yksikkökohtaista pelastussuunnitelmaa, josta on tiedotettava esiopetuksen koko henkilökunnalle. Jokaisessa yksikössä järjestetään säännöllisesti pelastautumisharjoitus.

Jokaisella toimintayksiköllä tulee olla turvallisuussuunnitelma sisältäen kriisisuunnitelman äkillisten kriisien sekä uhka- ja vaaratilanteiden varalta.

5.3.2.1 Turvallisuuden edistäminen varhaiskasvatuksen esiopetuksessa

Kangasalan kunnan varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriisi-, uhka- ja vaaratilanteissa. Tämä suunnitelma on käytössä kaikissa niissä esiopetusryhmissä, joiden opetus järjestetään Kangasalan päivähoidon yksiköissä. Jokaisessa varhaiskasvatuksen esiopetusyksikössä tulee olla yksikön oma turvallisuussuunnitelma, joka päivitetään vuosittain. Jokaisella yksiköllä tulee olla myös oma pelastussuunnitelma.

Kangasalan varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelmassa yksilöidään lapsen kohdistuvia mahdollisia uhkia. Suunnitelma antaa varhaiskasvatuksen esiopetusyksiköille toimintaohjeet

- kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttumiseksi.
- väkivallan ja aggressiivisen käyttäytymisen ehkäisemiseksi
- lapseen kohdistuneen seksuaalisen hyväksikäytön
- lapsen sieppauksen ja
- lähestymiskiellossa olevan aikuisen varalta

sekä toimintaohjeet

- asian käsittelyyn yksilö-, ryhmä- ja koko yhteisön tasolla, oppilaan yksilöllinen tuki, tarvittava hoito ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että teon kohteena olevan osalta
- yhteydenottotavat kotiin ja yhteistyö huoltajan kanssa
- yhteistyö viranomaisten kanssa

sekä toimintaohjeet

- turvallisuussuunnitelmasta tiedottamiseen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön, esioppilaiden ja huoltajien sekä yhteistyökumppanien perehdyttämiseen ohjeisiin
- suunnitelman päivittämiseen, toteutumisen seurantaan sekä seurantaan liittyvään kirjaamiseen ja arviointiin.

5.3.2.2 Turvallisuuden edistäminen koulujen esiopetuksessa

Koulujen esiopetusryhmiä koskevat kyseessä olevien kouluyksiköiden pelastus- ja kriisisuunnitelmat. Pelastus – ja kriisisuunnitelmat päivitetään vuosittain syyskuussa.

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa noudatetaan Kangasalan kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmaa (Koulukiusaamisen liittyvät käytännöt ja toimintamallit Kangasalan opetustoimessa).

5.3.3 Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö lapsen huoltajan kanssa.

Lapsen huoltajalla tarkoitetaan vahvistettua huoltajuutta, käräjäoikeuden päätöstä huoltajuudesta tai lastenvalvojan vahvistamaa sopimusta huoltajuudesta. Tämän lisäksi käräjäoikeus voi antaa huoltajalle tiedonsaantioikeuden. Esiopetusyksikön johtajan tulee pyytää huoltajia esittämään tarvittavat asiakirjat huoltajuuden osoittamiseksi.

Kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Tällaisia henkilöitä voivat olla rehtori tai koulun johtaja, luokanvalvoja tai oppilaan opettaja, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja, oppilaan kanssa työskentelevä koulunkäyntiavustaja, koulupsykologi, koulukuraattori.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa lapsen asian käsittelyyn voidaan katsoa kuuluvan välittömästi lisäksi päiväkodin johtajalle, esiopetuksen opettajalle ja erityislastentarhanopettajalle. Ratkaisu asian käsittelyyn osallistuvista tehdään kuitenkin kunkin käsiteltävän asian ja aiheen perusteella erikseen. Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja.

Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian vireillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä.

Oppilashuoltotyössä käsitellään monia lasta ja hänen perhettään koskevia tietoja, jotka ovat lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä. Salassapidolla tarkoitetaan asiakirjan pitämistä salassa ja kieltoa ilmaista tieto suullisesti eli vaitiolovelvollisuutta sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi.

Salassa pidettäviä ovat mm. tiedot lasten ja heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista, kuten elintavoista, vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä, poliittisesta vakaumuksesta, yksityiselämän piirissä esitetyistä mielipiteistä ja osallistumisesta yhdistystoimintaan, sekä tiedot taloudellisesta asemasta, terveydentilasta ja vammaisuudesta.

Salassa pidettäviä ovat myös tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta sekä tuen antamiseen liittyvät muut tiedot. Salassa pidettäviä ovat myös oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, tiedot oppilaalle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta. Lapselle esiopetuksen päätteeksi annettavat osallistumistodistukset ovat julkisia.

Salassapitovelvollisia ovat esiopetuksesta vastaava rehtori tai päiväkodin johtaja, opettajat, opetusharjoittelijat, koulunkäyntiavustajat, terveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit sekä esiopetuksen järjestämistä vastaavien toimielinten jäsenet. Myöskään muut esiopetuksen järjestäjän palveluksessa olevat henkilöt kuten päivähoiton henkilöstö eivät saa sivullisille ilmaista tietoonsa saamiaan salassa pidettäviä tietoja eivätkä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sisältäviä asiakirjoja.

Oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on salassapitosäännösten estämättä myös esiopetuksessa oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja perusopetuslain mukaisesta esiopetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen itsensä tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen rakentamiseksi ja turvaamiseksi on syytä pyrkiä aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta. Esiopetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta lapsen esiopetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän perusopetuslain mukaisesti järjestämään opetukseen, myös esiopetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Uudella opetuksen järjestäjällä on myös pyynnöstä oikeus saada vastaavat tiedot.

6 ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN SEKÄ ERITYISEEN PEDAGOGISEEN JÄRJESTELMÄÄN TAI PERIAATTEESEEN PERUSTUVA ESIOPETUS

6.1 Romanikieliset

Romanilasten esiopetuksessa otetaan huomioon romanikulttuurista johtuvat erityistarpeet ja annetaan mahdollisuuksien mukaan romanikielen opetusta.

Romanikielen opetuksen tarkoituksena on vahvistaa romanilapsen identiteettiä ja kulttuuritietoisuutta sekä antaa hänelle mahdollisuus toimivaan kaksikieliseen kulttuuri-identiteettiin.

Romanikielen opetuksen tavoitteet ovat tutustuttaa lasta leikin ja lorujen avulla romanikieleen, laajentaa sanavarastoa, edistää lausetajua ja rohkaista käyttämään omaa kieltä keskinäisessä kanssakäymisessä. Opetuksen tulee tukea suullisen perinteen säilymistä ja vahvistamista sekä kertoa romanikulttuurista, elämäntavasta, ammasteista ja historiasta. Romanilasten tulee saada esiopetuksessa erityisesti opetusta suomen kielessä ja kädentaidoissa

6.2 Viittomakieliset

Viittomakielisen esiopetuksen kielelliset tavoitteet ovat samat kuin muussakin esiopetuksessa. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa viittomakielistä ilmaisua, lausetajua ja viittomavarastoa sekä rohkaista käyttämään kieltä. Lapsen olisi tärkeää tutustua valta-kulttuurin ja viittomakielisen kulttuurin eroihin. Sekaryhmissä esiopetus toteutetaan siten, että viittomakielinen lapsi voi osallistua siihen mahdollisimman täysipainoisesti. Viittomakielisen opetuksen ja kasvatuksen turvaamiseksi voidaan käyttää tulkkausta.

6.3 Maahanmuuttajat

Maahanmuuttaja ja maahanmuuttajataustainen perhe ovat yleisnimikkeitä, joita käytetään kuvaamaan kaikkia eri syystä toisesta maasta Suomeen muuttaneita. Esiopetuksella on tärkeä rooli maahanmuuttajalapsen kotouttamisessa suomalaiseen elämään sekä riittävien tietojen, taitojen ja suomen kielen oppimisessa ennen koulun alkua. Esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus opiskella suomea sekä ohjatusti että luonnollisissa leikki- ja viestintätilanteissa muiden lasten ja aikuisten kanssa.

Maahanmuuttajalapselle tulee mahdollisuuksien mukaan järjestää opetusta omassa äidinkielessä, joka on hänen ajattelunsa ja tunne-elämänsä kieli. Oman äidinkielen hallinta antaa myös pohjaa suomen kielen taidoille ja tukee lapsen kasvua kahteen kulttuuriin.

Maahanmuuttajien esiopetus voidaan järjestää muun esiopetuksen yhteydessä päiväkodeissa, kouluissa tai perusopetuksen valmentavassa opetuksessa

Suomi toisena kielenä –opetus

Suomi toisena kielenä -opetus tarkoittaa suomen kielen opetusta niille lapsille, joiden äidinkieli on muu kuin suomi. Suomi toisena kielenä -opetusta annetaan ryhmä-, pienryhmä- tai yksilöopetuksena. Tuokio tulee suunnitella lapsen lähtötason mukaan. Perushoitotilanteita on hyvä hyödyntää suomi toisena kielenä tuokioina.

7 ARVIOINTI

Arviointi on olennainen osa kasvatus- ja opetustyötä. Sitä toteutetaan yhteistyössä

henkilökunnan, lasten ja huoltajien sekä yhteistyötahojen kanssa. Tällaisia yhteistyötahoja ovat mm. lapsen aikaisemmat päivähoito- ja esiopetuspaikat, lapsen tuleva koulu ja neuvolat. Yhteistyön toteutumisen seuranta ja arviointia tehdään koko esiopetusvuoden ajan yhdessä huoltajan kanssa mm. vanhempainilloissa ja henkilökohtaisissa tapaamisissa sekä lasten kanssa.

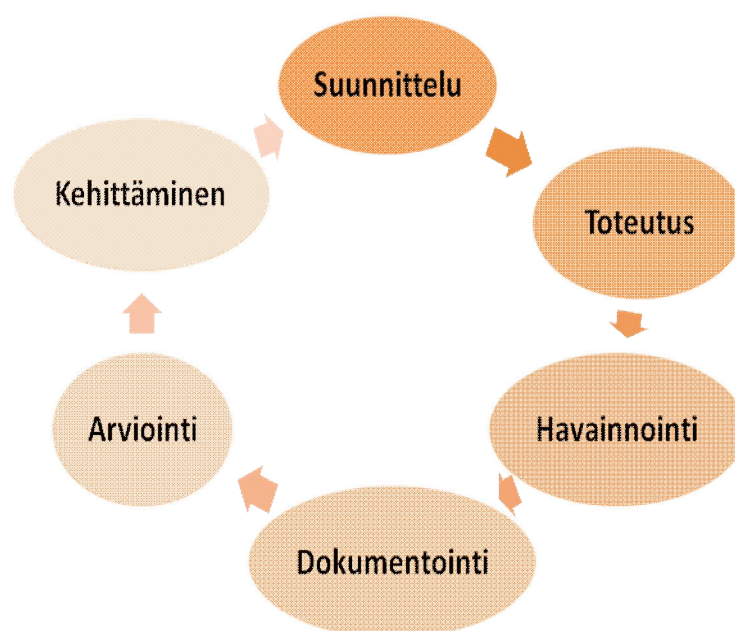
Arvioinnin tehtävänä on erityisesti tukea lapsen itsetuntoa sekä ohjata ja opettaa häntä tutkimaan omia tietojaan ja taitojaan. Näin lasta kannustetaan oma-aloitteisesti havainnoimaan työskentelynsä merkitystä ja suhtautumaan siihen tutkivasti. Arviointi tukee lasta yksilönä ja ryhmänsä jäsenenä asettamaan tavoitteita, ohjaa hänen työskentelyään ja rohkaisee tekemään itsenäisiä valintoja. Lapsen kasvua ja oppimista arvioitaessa kiinnitetään huomiota siihen, osaako lapsi hyödyntää aiemmin oppimaansa parhaillaan opittavaan.

Esiopetuksen arviointi perustuu siihen, miten hyvin esiopetuksen yleiset tavoitteet ja mahdollisessa lapsen esiopetuksen suunnitelmassa tai muulla tavoin asetetut lapsen tavoitteet toteutuvat.

Arvioinnissa painotetaan lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymistä pikemmin kuin vain tavoitteiden saavuttamista.

Esiopetusvuodesta voidaan antaa lapselle osallistumistodistus, jonka sisällön kunkin ryhmän/luokan opettajat voivat muotoilla haluamallaan tavalla.

Opettajan tulee yhteistyössä muun henkilökunnan kanssa edistää lapsen edellytyksiä **itsearviointiin**, mikä tukee erityisesti minäkuvan kehittymistä ja oman työskentelyn arviointia. Itsearviointilla lapsi oppii tarkastelemaan toimintaansa sekä näkemään vahvuutensa ja edistymisensä. Tällaista lapsen kehittymisen ja oppimisen seuranta voidaan kerätä esim. kasvunkansion muodossa. kansioon lapsi valitsee aikuisen tuella edistymistään kuvaavia töitä. Töitä valittaessa tarkastelun kohteena on lapsen itsetunnon, taitojen ja valintojen kehittyminen.

KUVA 2. Arvioinnin eteneminen Kangasalan kunnan esiopetuksessa

Kangasalan kunnassa esiopetuksen arviointiin käytetään seuraavia välineitä:

Lapset:

- lasten antama jatkuva palaute
- lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, lapselle järjestetään mahdollisuus osallistua oman suunnitelmansa laadintaan ja arviointiin

Huoltajat:

- varhaiskasvatuksen puolella jatkuva asiakaskysely esiopetus- ja päivähoitopaikan hakuun ja saamiseen liittyen
- huoltajille suunnatut asiakastyytyväisyyskyselyt, joka toinen vuosi alkaen vuoden 2012 keväästä
- keskustelut, vanhempainillat
- lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma yhdessä henkilökunnan kanssa
- koulutulokasarviointi yhdessä henkilökunnan kanssa
- muu annettu palaute

Esiopetuksen henkilöstö:

- itsearviointi
- tiimiarviointi
- kehityskeskustelut
- koko yksikön arviointi
- oppilashuoltotoiminta

Saatujen palautteiden mukaisesti rakennetaan seuraavan kauden toiminnan suunnitelmaa ja kehitetään koko kunnan esiopetusta. Opetus- ja kasvatuslautakunnalle, asiakkaille ja henkilökunnalle tiedotetaan sovitusti saadusta palautteesta.

Kangasalan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma päivitetään vähintään 5 vuoden välein.

LÄHTEET

Säädökset ja sopimukset

Suomen perustuslaki 731/1999
 Perusopetuslaki 628/1998 sekä Perusopetuslain muutossäädös 642/2010
 Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36
 Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812
 Lastensuojelulaki 417/2007
 Hallintolaki 434/2003
 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999
 Henkilötietolaki 523/1999
 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä 159/2007
 Kansanterveyslaki 626/2007
 Terveydensuojelulaki 763/1994
 Työturvallisuuslaki 738/2002
 Pelastuslaki 468/2003
 Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239
 Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston
 asetus
 Pelastusasetus 787/2003
 Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 4/2010 vp
 Yk:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989
 Salamancan julistus 1994
 Luxemburgin peruskirja 1996
 Yk:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus 2006
 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, Helsinki 2010
 Opetusministeriön kirje 16.6.2000 dnro 37/400/2000

Muut lähteet

Kangasalan kunta, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009-2012
 Kangasalan kunta, Kangasalan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2010
 Kangasalan kunta, Kangasalan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma 2005
 Kangasalan kunta, Oppilashuollon toimintasuunnitelma 2011
 Kangasalan kunnan Koulukuljetusperiaatteet toimintaohje 2009
 Kangasalan kunnan varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelma 2010

Kansikuva

Elias Petäjä, Raikun koulun esiopetus, 2011

Liite 1**KANGASALAN KUNNAN ESIOPETUKSEN KÄYTÄNNÖT, KUN
LASTENSUOJELUTARVE ALKAA**

Pyynnön lastensuojelutarpeen arvioimiseksi Kangasalan Sosiaali- ja terveyskeskukseen tekee esiopettaja yhdessä vanhemman kanssa ja se johtaa lastensuojelutarpeen selvitykseen.

Lastensuojeluilmoitus tehdään silloin, jos huoli on riittävän suuri ja lapsen vanhemmat eivät lähde tekemään pyyntöä lapsen suojelutarpeen arvioinnista yhteistyössä esiopetuksen kanssa.

Kun esiopetusyksikkö on tehnyt esioppilaasta lastensuojeluilmoituksen, kutsuu sosiaalityöntekijä asianosaiset aloituspalaveriin. Aloituspalaveri toteutetaan esiopetuksen tiloissa.

Aloituspalaverin rakenne ja sisältö:

1. Sosiaalityöntekijä sopii aloituspalaverin pitoajan esiopetuksen kanssa, palaveri pidetään lapsen esiopetuksen tiloissa. Sosiaalityöntekijä huolehtii palaverikutsujen toimittamisesta oppilaalle, hänen vanhemmilleen ja muille asianosaisille.
2. Sosiaalityöntekijä toimii aloituspalaverin puheenjohtajana.
3. Palaverissa esiopetus kertoo huolensa lapsesta ja selvittää toteutetut tukitoimet. Tuodaan esiin myös lapsen vahvuudet.
4. Lapsen huoltaja kertoo oman näkökulmansa ja huolensa tilanteesta.
5. Esiopetus kertoo niistä tukitoimista, joita on vielä mahdollista tehdä esiopetuksen toimesta.
6. Yhteinen keskustelu tilanteesta. Sovitaan miten jatketaan eteenpäin: sovitaan lähitavoitteesta, yhteistyön tavoista ja työnjaosta.
7. Sovitaan esiopetuksen yhteyshenkilö lapsen asiassa. Sovitaan koolle olevan joukon kesken seurannan muoto ja ajankohta viimeistään 3 kk:n päähän. Esiopetuksen yhteyshenkilö ottaa yhteyttä sosiaalityöntekijään noin kuukauden kuluttua aloituspalaverista. kysyäksään lapsen esiopetusta tukevaa tietoa ja kuullakseen oppilaan tilanteen etenemisestä lastensuojelussa.

Tämän jälkeen yhteistyötä tehdään tiiviisti kunnan lastensuojelun kanssa, jos lapsen etu sitä vaati.

	Elokuu	Syyskuu	Lokakuu Marraskuu Joulukuu	Tammikuu	Helmikuu	Maaliskuu	Huhtikuu	Toukokuu Kesäkuu
SIVISTYSTOIMENJOHTAJA / REHTORI / PÄIVÄKODIN JOHTAJA	Opetus-, turvallisuus-, kriisi-, kiusaamis- ja oppilashuoltosuunnitelman päivittäminen. Vanhempainilta, Toimita lopulliset työjärjestykset liikennesuunnittelijalle 2.8. mennessä, Tarkistuta oppilaiden osoite- ja yhteystiedot. Primuksen ja Effican oppilaiden ja opettajien henkilötiedot ajan tasalle	Kirjaa oppilaan esiopetussuunnitelmaan sellaiset koulunkäyntiavustajat ja heidän varahenkilönsä, jotka vastaavat diabeetikko- oppilaiden tai muiden pitkäaikaissairaiden oppilaiden avustamisesta, Valtakunnallinen perusopetuksen tilastointipäivä 20.9.	Toimii oppilashuoltoryhmän koollektusjana (esiopetusoppilaiden tuen kartoitus). Terveystieteiden olojen selvitys (oppimisympäristöön liittyvien seikkojen tarkastelu). PO 50 ja PO 51	Tiedotteet huoltajille kouluun ilmoittautumiseen liittyen	Rehtori: Koulupaikasta päättäminen		Sivistystoimenjohtaja: erityisen tuen päätökset PO 22, päätökset pidennetyistä oppivelvollisuudesta, päätökset koulunkäynnin aloituksen lykkaamisesta PO 30 Rehtori, pk.johtaja: Oppilashuoltoryhmän kokoonkutsuminen (koulunsiirtyminen) Avustajaresurssin anominen Päiväkodinjohtaja: Esiopetuspaikoista päättäminen	Arviointi menneestä kaudesta Tulevan syksyn suunnittelu
VARHAISKASVATUKSEN SUUNNITTELIJA		Toimittaa tiedot tilastoon		Ilmoittautumiseen liittyvä tiedottaminen			Esiopetuspäätökset koulujen esiopetuksen osalta	Kuljetuspäätökset koulujen esiopetuksen osalta
OHR	Esiopetukseen osallistuvien lasten tuen tarpeiden määrittely PO 50 ja PO 51		Yhteistyöpalaveri		Psykologiset lisätutkimukset (1 palaveri / 1 lapsi)		Nivelpalaverit (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki) Varhaiskasvatus-esiopetus, esiopetus-perusopetus VARHAISKASVATUSSUUNNI- TELMA, EO 40	
ERITYISOPETTAJA	Tutustuminen esikouluryhmään. Osallistuminen vanhempainiltaan. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinta (opettaja) EO 12, EO 13, EO 23	Havainnointi, ennaltaehkäisy ja yksilöohjaus. Oppilashuollon alkupalaveri Tukitoimien valmistelu. Kasvun ja oppimisen tuen palavereihin osallistuminen.	Kasvun ja oppimisen tuen palavereihin osallistuminen. Yhteistyöpalaveri tulevasta koululaisista (huoli). Esiopetuksen oppilashuollon yhteistyöpalaveri. Pienryhmät. Tukitoimien valmistelu, ohjausta ja niihin osallistumista.	Kasvun ja oppimisen tuen palavereihin osallistuminen. Ryhmäkoulunvalmiustutkimuk- sen valmisteleminen. Pienryhmät	Kasvun ja oppimisen tuen palavereihin osallistuminen. Ryhmäkoulunvalmiustutkimuk- set Yksilötutkimuksiin suositteleminen tarpeen mukaan. Resursoinnin kartoittaminen alueen päiväkodinjohtajien kanssa	Kasvun ja oppimisen tuen palavereihin osallistuminen./ tiedonsiirto kouluun. Pienryhmät. Resurssisointi erityispäivähoidon koordinaattorin kanssa. Yhteistyöpalaveri puheterapeuttien ja fysioterapeuttien kanssa.	Nivelvaiheisiin liittyvä yhteistyö EO 10, PO 20 Esiopetuksen oppilashuollon yhteistyöpalaveri/Esiopetuksen tiedote koulutalokkaasta EO 40	Arviointi menneestä kaudesta Tulevan syksyn suunnittelu
ESIOPETTAJA/ LUOKANOPETTAJA / RYHMÄ- JA HENKILÖKOHTAINEN AVUSTAJA	Tutustuminen esikouluryhmään. Osallistuminen vanhempainiltaan. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinta (opettaja) EO 12, EO 13, EO 23	Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinta (opettaja) Havainnointi, ennaltaehkäisy ja yksilöohjaus. Oppilashuollon alkupalaveri Tukitoimien valmistelu.	Yhteistyöpalaveri Kasvun ja oppimisen tuen palavereihin osallistuminen.	Kasvun ja oppimisen tuen palavereihin osallistuminen	Kasvun ja oppimisen tuen palavereihin osallistuminen	Esiopetuksen tiedote koulutalokkaasta EO 40 Kasvun ja oppimisen tuen palavereihin osallistuminen	Kasvun ja oppimisen tuen palavereihin osallistuminen	Arviointi menneestä kaudesta Tulevan syksyn suunnittelu
HUOLTAJAT / ESIOPIILAS	Vanhempainilta Esiopetussuunnitelman laatiminen EO 12, EO 13, EO 23		Yhteistyöpalaveri		Esiopetukseen ilmoittautuminen Kouluun ilmoittautuminen	Esiopetuksen tiedote koulutalokkaasta EO 40		Kouluun / esiopetukseen tutustuminen
TERVEYDENHOITAJA / LÄÄKÄRI			Terveystieteiden olojen selvitys					Kouluuntulotarkastus
KOULUPSYKOLOGI / PERHENEUVOLA					Psykologiset lisätutkimukset (yksi palaveri / yksi lapsi)	Yksilöllinen kouluvalmiustesti / oppimisvaikeuksien tutkimus ja kuntoutuksen suunnittelu Asiantuntijalausunnat PO 21		